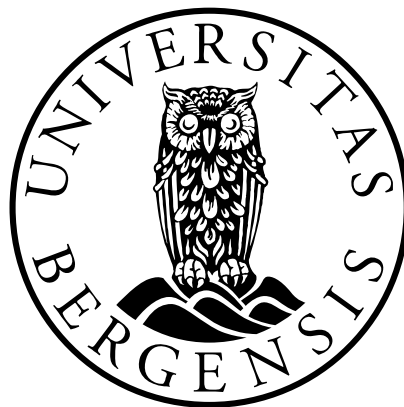

Netteiers erstatningsansvar ved brudd på tilknytningsplikten etter energiloven § 3-4 a

Kandidatnummer: 70

Antall ord: 14 180

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. desember 2019

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
1.1	Tema for avhandlingen og problemstillinger	3
1.2	Rettskildebildet, avgrensninger og metode	4
1.3	Fremstillingen videre.....	6
2	KRAFTSEKTOREN	7
2.1	Innledning.....	7
2.2	Markedsstruktur og aktører	7
2.3	Oversikt over enl. § 3-4 a	11
2.3.1	Bakgrunn	11
2.3.2	Pliktens nærmere innhold.....	12
2.3.3	Reguleringen av nettilgang i andre nettbundne sektorer	15
3	ERSTATNINGSRETTSLIG VERN	17
3.1	Innledning.....	17
3.2	Presisering av rettslig utgangspunkt.....	18
3.3	Kraftprodusenters inntektstap som vernet interesse.....	19
3.4	Pliktens relevans for aktsomhetsnormen	22
4	OBJEKTIVT ANSVAR ELLER UAKTSOMHETSANSVAR	24
4.1	Innledning.....	24
4.2	Objektivt ansvar	24
4.2.1	Nærmere om grunnlaget for et objektivt ansvar.....	24
4.2.2	Nettvirksomhet som offentlig myndighetshandling.....	26
4.2.3	Øvrige forhold som tilsier et objektivt ansvar.....	27
4.2.4	Oppsummering	29
4.3	Uaktsomhetsansvaret	30
4.3.1	Innledning.....	30
4.3.2	Nærmere om hvilke «krav» produsenter kan stille etter enl. § 3-4 a	31
4.4	Forhold som påvirker aktsomhetsnormen	33
4.4.1	Innledning.....	33
4.4.2	Aktsomhetsplikten for unnlatelser	34
4.4.3	Aktsomhetsplikten for netteiers faglige vurderinger.....	40

5. AVSLTUNING	43
Litteraturliste.....	47

1 INNLEDNING

1.1 Tema for avhandlingen og problemstillinger

Energiloven § 3-4 a¹ første ledd fastsetter at:

«[a]lle som innehar konsesjoner for nettanlegg etter dette kapittel, har plikt til å tilknytte nye anlegg for produksjon av elektrisk energi og om nødvendig investere i nettanlegg».²

Plikten etter § 3-4 a retter seg mot nettselskapene, og pålegger dem å gi kraftprodusentene tilknytning til kraftnettet. Dette omtales som *tilknytningsplikten*.

Tema for denne fremstillingen er om og hvordan et brudd på tilknytningsplikten kan gi grunnlag for et erstatningskrav fra kraftprodusentene mot nettselskapene. Dette reiser flere spørsmål: Kan det etableres et objektivt ansvar ved brudd på plikten, eller må ansvar baseres på alminnelig uaktsomhetsansvar? Dersom ansvaret må baseres på uaktsomhet – hvilken betydning har tilknytningsplikten for fastleggelsen av nettselskapenes aktsomhetsplikt? Vurderingen av disse spørsmålene krever samtidig en drøftelse av om kraftprodusentenes inntektstap som følge av manglende tilknytning til kraftnettet har erstatningsrettslig vern.

Hverken loven eller forarbeidene til § 3-4 a drøfter spørsmålet om hvilken betydning et brudd på plikten har i spørsmålet om erstatning. Avhandlingen vil derfor forsøke å plassere bestemmelsen i en erstatningsrettslig kontekst.

Energisektoren har gjennomgått store endringer de siste to tiårene, hvor særlig overgangen fra et planregime til et konkurranseregime markerte et systemskifte.³ Det er store verdier i sektoren, og investeringer i energiproduksjon og overføring er kapitalkrevende.⁴ Ønsket om å styrke utbyggingen av fornybare energikilder i Norge var en viktig begrunnelse for vedtakelsen av enl. § 3-4 a i 2009.⁵ Vind- og vannkraftverk er helt avhengig av å kunne knytte

---

¹ Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi (energiloven – enl.).

² Bestemmelsen ble endret ved lov 25. mai 2018 nr. 21, og trådte i kraft 1. november 2019. Før dette fulgte plikten av enl. § 3-4.

³ Ingvald Falch, «*Rett til nett*», Universitetsforlaget (2004) s. 14.

⁴ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 10.

⁵ Ibid. s. 9.

seg til kraftnettet for å få levert den produserte energien til kundene; næringsvirksomheter og forbrukere. Videre er tilknytningen til kraftnettet også betinget av at det er tilgjengelig overføringskapasitet i linjene. Loven pålegger derfor nettselskaper ikke bare å knytte nye produksjonsanlegg til nettet, men også å foreta investeringer i nettanlegg om nødvendig.

Utover å tilrettelegge for utbygging av fornybar energi, skal bestemmelsen sikre bedre koordinering i kraftsektoren mellom de ulike aktørene.⁶ Bestemmelsen må ses i lys av energilovens overordnede formål om å sikre at all bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, jf. enl. § 1-2.

Rettspraksis og vedtak fra Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) viser at tilknytningsplikten etter enl. § 3-4 a kan brytes på en rekke ulike måter. Unnlatelser og manglende oppfølging medførte at plikten ble ansett brutt i TALST-2014-79595, mens NVE i *vedtak om Suldal Elverk KF* kom til at vilkår i tilknytningsavtalen om plasseringen av bevisbyrden hos produsenten var i strid med Suldal Elverks tilknytningsplikt.⁷

Ved brudd på plikten risikerer produsentene å lide økonomisk tap. Et ferdigstilt kraftverk kan lide inntektstap ved manglende tilknytning og avtak av produsert kraft. Om tapet skal kunne kreves erstattet av nettselskapet må tapet forutsetningsvis være erstatningsrettslig vernet, det må foreligge et ansvarsgrunnlag og være årsakssammenheng mellom tapet og ansvarsgrunnlaget. Det er spørsmålene om erstatningsrettslig vern og ansvarsgrunnlag som særlig vil bli drøftet i oppgaven.

1.2 Rettskildebildet, avgrensninger og metode

Fremstillingen handler om hvordan et offentligrettslig regelverk, som ikke er utformet med tanke på privatrettslige beføyelser, påvirker partenes erstatningsrettslige stilling. Pliktens overordnede formål var å løse strukturelle utfordringer i kraftsektoren.

Den sentrale delen av fremstillingen er å belyse hvordan enl. § 3-4 a kan plasseres i en erstatningsrettslig kontekst. I det fokuset er på de erstatningsrettslige sider av bestemmelsen, blir regelens virkning mellom kraftprodusenter og nettselskaper viet mest plass. Det er likevel nødvendig også å behandle mer generelle hensyn energiloven skal ivareta.

---

⁶ Ibid. s. 34.

⁷ Vedtakets dato er 05.02. 2016 og referansen er: 201502919-7

Fremstillingen avgrenses mot de mer forvaltningsrettslige aspektene ved enl. § 3-4 a, som for eksempel om plikten innebærer utøvelse av forvaltningskompetanse. Det er heller ikke nødvendig med noen grundig redegjørelse av arbeidsgiveransvaret generelt, eller andre generelle erstatningsrettslige spørsmål som krav til påregnelighet og årsakssammenheng, utmåling, medvirkning og lemping.

Det er lite veiledning for oppgavens tema å hente i energilovens regulering eller forarbeider. Spørsmålet om erstatningsansvar for brudd på tilknytningsplikten er drøftet i tingrettsdommen TALST-2014-79595, som har beskjedent vekt som rettskilde. Helgeland Kraft AS ble her funnet erstatningsansvarlig overfor utbyggeren av småkraftverk grunnet forsinket tilknytning til kraftnettet. Dommen ble ikke anket av Helgeland Kraft.

Lov- og forskriftsforpliktelsers betydning for culpanormen har vært behandlet i litteraturen.⁸ Problemstillingen knyttet til enl. § 3-4 a har ikke vært diskutert nærmere i juridisk teori. Drøftelsene vil derfor i stor grad knytte seg til rettspraksis som gir føringer for hvordan ulike lov- og forskriftsfastsatte plikter er relevante for kravet til ansvarsgrunnlag.

I mangel på nærmere regulering blir derfor retningslinjer utledet av høyesterettspraksis en sentral kilde. Rettspraksis har innenfor erstatningsretten hatt en rettsskapende funksjon.⁹ Sentralt står rettspraksis omkring hva som utgjør erstatningsrettslige vernede interesser, etableringen av objektivt ansvar, og lov- og forskriftsforpliktelsers betydning for uaktsomhetsansvaret. Også praksis fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan gi veiledning om innholdet i enl. § 3-4 a.¹⁰

Det sparsomme rettskildebildet åpner for at formålsbetraktninger og reelle hensyn gis vekt. Slike hensyn spiller en betydelig rolle i norsk erstatningsrett, og er særlig tungtveiende der det ikke foreligger klare autorative kilder.¹¹ Om formålsbetraktninger er det fremholdt i teorien at disse må kombineres med interesseavveininger, hvor man veier verdien av en realisering av formålet opp mot eventuelle andre sidevirkninger regelen kan medføre.¹² Ulike hensyn og formålsbetraktninger vil derfor ha en viktig plass i analysen.

---

⁸ Se bl.a. Viggo Hagstrøm, «Culpanorm og skrevne adferdsnormer. Lov, forskrifter og interne instruksers betydning for culpavurderingen», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 1980 s. 292-366.

⁹ Trine-Lise Wilhelmsen og Birgitte Hagland, *Om erstatningsrett*, 1. utg. (2017), s. 35.

¹⁰ Alle vedtak er tilgjengelige på www.nve.no.

¹¹ Wilhelmsen og Hagland (2017), s. 37.

¹² *Ibid.* s. 36 med videre henvisninger.

Problemstillingen belyses og drøftes ved bruk av den rettsdogmatiske metoden.¹³ Valget av metode er basert på hva som anses som mest hensiktsmessig for å kunne gi en dekkende fremstilling.

1.3 Fremstillingen videre

For å belyse nærmere om enl. § 3-4 a kan begrunne et objektivt ansvar for nettselskaper, og hvordan plikten eventuelt må vurderes i sammenheng med uaktsomhetsansvaret, er det avgjørende å få en nærmere forståelse av innholdet i den rettslige plikten. Samtidig må bestemmelsen ses i sammenheng med nettselskapenes funksjon og rolle i kraftsektoren, og i lys av de sektorspesifikke hensynene som gjelder der. Dette vil gjennomgås i kapittel 2.

For å kunne tilkjennes erstatning må kraftprodusentenes tap være erstatningsrettslig vernet. Siden brudd på tilknytningsplikten vil utgjøre et rent inntektstap for kraftprodusentene, nødvendiggjør dette en vurdering av i hvilken utstrekning slike tapsposter nyter vern i norsk erstatningsrett. Dette gjøres i kapittel 3.

Oppgavens hoveddel, om enl. § 3-4 a statuerer et selvstendig objektivt ansvarsgrunnlag og pliktens betydning der ansvar forankres i lov om skadeserstatning¹⁴ § 2-1 (skl.) med krav om uaktsomhet, behandles i kapittel 4.

---

¹³ Om rettsdogmatisk metode se Hans Petter Graver, «Vanlig juridisk metode? Om rettsdogmatikken som juridisk sjanger», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2008 s. 149-178.

¹⁴ Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven – skl.).

2 KRAFTSEKTOREN

2.1 Innledning

For å nærmere vurdere enl. § 3-4 a i en erstatningsrettslig kontekst, må bestemmelsen først plasseres i en energirettslig sammenheng. Dette skyldes blant annet at uaktsomhetsansvaret forutsetter en bedømmelse av skadevolders (u)aktsomme atferd med utgangspunkt i det konkrete livsområde skadevolder og skadelidte befinner seg på.¹⁵

Derfor skal noen sider ved organiseringen av kraftsektoren behandles her. Gjennomgangen er nødvendig for å vise hvordan behovet for å lovfeste tilknytningsplikten kom som en følge av sektorens utvikling. Beskrivelsen begrenses til noen overordnede temaer, inkludert overgangen til et markedsbasert kraftmarked, lovens konsesjonssystem og bakgrunnen for vedtakelsen av enl. § 3-4 a.

2.2 Markedsstruktur og aktører

Historisk sett kan kraftforsyningen i Norge karakteriseres som et distriktspolitisk prosjekt.¹⁶ Dette skyldes blant annet den spredte lokaliseringen av vannkraften, som utgjør den klart viktigste kilden til elektrisk energi. Kommunene fikk derfor en viktig rolle i utbyggingen av kraftforsyningen, mens statens rolle var begrenset til å være regulator i kraft av å være konsesjonsmyndighet. I tiden før energiloven ble vedtatt tok staten en stadig mer aktiv rolle i selve utbyggingen av kraftverkene i regi av Statskraftverkene.¹⁷ De siste tiårene har sektoren gjennomgått store forandringer, og utviklingen kan beskrives som en overgang fra et planregime til et konkurranseregime.

Markedet kan i dag deles inn i ulike funksjoner. Disse er produksjon, overføring, omsetning og forbruk av kraft.¹⁸ Visse segmenter, som produksjon og omsetning er åpnet for konkurranse, mens overføring – som på grunn av infrastrukturen kan utgjøre et naturlig monopol – er gjenstand for nøye regulering.¹⁹ Overføring av energi gjennom nettet utgjør et

---

¹⁵ Se bl.a. LG-2016-16381 og Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 69 med videre henvisninger.

¹⁶ Ulf Hammer, *Investeringer i kraftproduksjon og nett*, 1. utg. Universitetsforlaget (2007), s. 14.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ En slik inndeling legger og energiloven til grunn, jf. lovens fulle navn.

¹⁹ Falch, (2004), s. 23.

monopol siden det ikke er ansett som samfunnsøkonomisk lønnsomt å bygge ut flere konkurrerende overføringsnett.

Dagens organisering av kraftsektoren bygger på fundamentet som lå til grunn for vedtakelsen av energiloven i 1990. Loven la grunnlaget for en gjennomgripende reform av den norske kraftsektoren. Grunntanken var å sikre en samfunnsrasjonell utvikling av sektoren ved å trekke opp et skille mellom konkurranseutsatt produksjons- og omsetningsvirksomhet på den ene siden, og monopolbasert nettvirksomhet på den andre.²⁰ Et utslag av dette var at nettets koordinerende funksjon ble underlagt direkte statlig styring.²¹ Tidligere var denne koordinerende funksjonen primært ivaretatt gjennom en form for selvregulering mellom produsenter av kraft og netteiere.²²

Utenom nettselskapene, som ble underlagt sterk statlig styring, la energiloven til rette for konkurranse som virkemiddel for å sikre det overordnede målet om samfunnsøkonomisk effektiv ressursbruk, jf. lovens § 1-2.²³ Et utslag av konkurranse som virkemiddel illustreres av at kraftprisene nå fastsettes gjennom markedets selvregulerende mekanismer.

Det er ikke mulig å få et fullstendig bilde av virkningene av reglene i enl. § 3-4 a uten å se tilknytnings- og investeringsplikten i sammenheng med konsesjonssystemet i energiloven kapittel 3.

Kravet om konsesjon danner grunnlaget for statens styring med kraftsektoren.²⁴ Det følger av enl. § 3-1 at alle som bygger, eier, driver anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi må ha konsesjon. Både produsenter og netteiere er dermed underlagt krav om konsesjon.²⁵ Alternativt kan et nettselskap ha områdekonsesjon etter enl. § 3-2. Dette gir selskapene en generell rett til å bygge innenfor et nærmere avgrenset geografisk område.

Videre følger det av enl. § 4-1 at «[u]ten konsesjon kan ingen andre enn staten stå for omsetning av elektrisk energi». Begrunnelsen bak regelen ble i proposisjonen oppgitt å være å

---

²⁰ Henrik Bjørnebye, «Bokanmeldelse: Energiloven med kommentarer», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2012 s. 244-247, s. 244.

²¹ Ulf Hammer *Tilrettelegging av kraftmarkedet* (1999) s. 62.

²² Ibid.

²³ Ibid. s. 140.

²⁴ Ibid. s. 166.

²⁵ Krav om konsesjon gjelder ikke ubetinget da visse anlegg med lavere spenningsgrense er unntatt fra konsesjonsplikten, jf. energilovforskriften § 3-1.

sikre myndighetene kontroll med monopoler i kraftforsyningen og å ivareta forbrukernes interesser.²⁶

En overordnet forutsetning for å få konsesjon er at prosjektet er «samfunnsmessig rasjonelt», som angitt i lovens formålsbestemmelse.²⁷ Kravet er ment å forstås som at prosjektet må være samfunnsøkonomisk lønnsomt, og det heter i forarbeidene at både kostnads- og nytteelementer som kan verdsettes i kroner, samt andre mer skjønnsmessige elementer må inngå i vurderingen.²⁸

Konsesjonssystemet må ses i lys av energisektorens samfunnsviktighet.²⁹ Gjennom kravet om konsesjon er staten sikret innflytelse og kontroll med de ulike segmentene som til sammen utgjør kraftsektoren.

Produksjon, overføring og omsetning av kraft er ulike markeder innenfor sektoren. Aktørene må ses i sammenheng med hvilket marked de befinner seg i. På produksjonssiden er det ulike kraftprodusenter som eier produksjonsanlegg. Dette kan være alt fra mindre småkraftverk til større vann- og vindkraftanlegg som produserer elektrisk energi. Videre kan kraftmarkedet deles inn i engrosmarkedet³⁰ og sluttbrukermarkedet. I førstnevnte kjøpes og selges store kraftvolum, mens med sluttbrukere menes den enkelte sluttbruker som inngår avtale om kjøp av kraft fra en kraftleverandør. Dette kan være husholdninger, industri og større aktører som hoteller og kjedebutikker.³¹

Et «nettselskap» er et selskap som eier og driver overføringsnett for energi. Kraftnettet transporterer elektrisk energi fra produksjonsanlegget, og er et sammenhengende system av kabler som går fra de ulike kraftprodusentene og fram til forbruksstedet. Vertikalt kan nettet deles inn i sentral, regional- og distribusjonsnett.³² Sentralnettet eies i all hovedsak av Statnett, mens regional- og distribusjonsnettene eies og driftes av ulike nettselskaper.

Nettvirksomhet må være vertikalt adskilt fra annen virksomhet innen produksjon eller omsetning av energi, jf. enl. § 4-6. Det vil si at foretakene skal være organisert som selvstendige juridiske enheter, jf. samme bestemmelse. Kravet om nøytrale netteiere er et

---

²⁶ Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) s. 90.

²⁷ Kravet om «samfunnsmessig rasjonelt» beskrives i Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 25.

²⁸ Ibid.

²⁹ Blir beskrevet som dette i Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) s. 50.

³⁰ Engrosmarkedet består av flere organiserte markeder hvor aktørene legger inn bud og prisene fastsettes basert på tilbud og etterspørsel. Engrosprisen på strøm fastsettes på en felles nordisk strømbørs - Nord Pool Spot.

³¹ For mer informasjon om sektoren se energifaktanorge.no

³² Sentralnettet kalles også ofte transmisjonsnett, se enl. § 1-5.

konkurranserefremmende virkemiddel ved at netteierne ikke vil ha noen særskilte interesser knyttet til aktører på produksjonssiden.³³

Kostnadsfordelingen ved tilknytning av nye produksjonsanlegg til nett følger av reglene i kapittel 16 i kontrollforskriften.³⁴ Etter § 16-1 skal nettselskaper fastsette og kreve inn anleggsbidrag for å få dekket hele eller deler av kostnadsgrunnlaget for investeringene ved tilknytningen jf. bokstav a. Bestemmelsen fastsetter prinsippet om at den enkelte kunde som utløser nettinvesteringer, skal bære disse selv. Kostnadene som ikke dekkes av kunden, bærer nettselskapet. Disse kan tjenes inn igjen fra brukerne av nettet i form av økt nettleie.³⁵

Rent praktisk må produsenter som ønsker å tilknytte seg nettet henvende seg til det aktuelle nettselskapet for å inngå en tilknytningsavtale. Etter kontrollforskriften § 13-6 skal avtaler med vilkår for tilknytning inngås direkte med kunden. Bestemmelsen sier imidlertid ikke noe om det nærmere innholdet i avtalen, men det er klart at avtalens vilkår må være innenfor rammene fastsatt i energiloven og forskriftsverket.³⁶

En viktig del av myndighetenes kontroll med nettselskaper skjer gjennom reguleringen av deres tillatte inntekter fra nettvirksomheten. Inntektene opptjenes ved tariffing av nettkundene. Reguleringen skal hindre at nettselskapene oppnår overpris som følge av deres monopolposisjon. Videre skal nettselskapene gis incentiver til å sikre at nettet utvikles på en samfunnsmessig rasjonell måte.³⁷

Kontrollforskriften danner grunnlaget for reguleringen av nettselskapenes inntekter. Inntektsrammen for nettvirksomheten blir fastsatt årlig av NVE ved enkeltvedtak etter utgangen av det enkelte år, jf. bestemmelsene i forskriften kapittel 8, jf. § 7-2 første ledd. Den årlige inntektsrammen skal «fastsettes slik at inntekten over tid skal dekke kostnadene ved drift og avskrivning av nettet, samt gi en rimelig avkastning på investert kapital, gitt effektiv drift, utnyttelse og utvikling av nettet», jf. kontrollforskriften § 7-2 tredje ledd.

---

³³ Se Ot.prp. nr. 43 (1989-1990) side 15 og 19 og Ot.prp. nr. 56 (2000-2001) s. 27.

³⁴ Forskrift av 11. mars 1999 nr. 302, om kontroll av nettvirksomhet.

³⁵ Forutsatt at dette er tillatt etter regelverket. Se eksempelvis kontrollforskriften § 13-1 om oppstiller begrensninger på hva som kan dekkes inn.

³⁶ Se til sammenligning NVE-vedtak mellom Suldal Elverk og Småkraft AS om innholdet i en tilknytningsavtale. Referanse: 201502919-7.

³⁷ Henrik Bjørnebye «Erstatningsansvar for nettselskapers kostnader ved strømbrudd», *Tidsskrift for Erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2014 s 169-200 s. 173 med videre henvisninger.

Utover å påvise funksjonen til inntektsreguleringen som et virkemiddel for myndighetene, faller det utenfor oppgavens rammer å gå i nærmere detalj om inntektsreguleringens utforming.

2.3 Oversikt over enl. § 3-4 a

2.3.1 Bakgrunn

Før vedtakelsen av enl. § 3-4 a var det ingen direkte regulering av netteiers tilknytningsplikt for produksjonsanlegg. Det syntes likevel å være antatt at tilknytningsplikt for produksjon fulgte av vilkårene for nettselskapets omsetningskonsesjon. I enl. § 4-1 annet ledd heter det at for omsetningskonsesjoner kan departementet gi nærmere forskrifter og fastsette vilkår for markedsadgang for alle som etterspør netjtjenester ved å tilby «ikke-diskriminerende og objektive punkttariffer og vilkår».

Et vilkår fulgte av den tidligere energilovforskriften § 4-4 bokstav d første ledd, hvor det het at «[k]onsesjonærene skal sørge for markedsadgang for alle som etterspør netjtjenester til ikke-diskriminerende og objektive punkttariffer og vilkår» (understreket her).³⁸ Bestemmelsen ble tolket slik at den ga produsenter en rett til å bli koblet på nettet såfremt det eksisterte nettkapasitet som gjorde tilknytningen driftsmessig forsvarlig.³⁹ Det ble i juridisk teori lagt til grunn at ved ledig kapasitet måtte tilknytningen skje temmelig raskt.⁴⁰ Myndighetene hadde likevel ikke hjemmel til å pålegge nettselskapene å foreta nødvendige investeringer i nettanlegg der det ikke forelå tilstrekkelig kapasitet for ny produksjon.

Myndighetenes omfattende styring av nettselskapene skyldes deres monopolposisjon. Gjennom deres posisjon som eneste aktør i markedet for overføring av energi kunne selskapene langt på vei utestenge produksjonsanlegg fra nettet. Kapasitetsutfordringer i nettet fungerte dermed som en effektiv sperre for produsenter som ønsket tilgang. Å være sikret tilgang til kraftnettet innen rimelig tid er avgjørende for produksjonsanleggs lønnsomhet. Dermed blir effektiv tilgang til kraftnettet også styrende for investeringsviljen til utbyggere.

---

³⁸ Forskrift 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften). Den ble opphevet ved Forskrift om nettregulering og energimarked (NEM) som trådte i kraft 1. november 2019.

³⁹ Falch (2004) s. 31.

⁴⁰ Ibid. s. 26.

Av denne grunn var ikke den tidligere reguleringen som fulgte av energilovforskriften § 4-4 bokstav a tilfredsstillende. Det var et behov for et hjemmelsgrunnlag som kunne pålegge nettselskapene å bygge ut nettanlegg ved manglende kapasitet.

I en utredning fra NVE til Olje- og energidepartementet i 2007 ble behovet for en ny regulering av produsenters rett til nett klarlagt.⁴¹ Arbeidsgruppen pekte på flere forhold som til sammen dannet grunnlaget for anbefalingen om en tilknytningsplikt. Det ble blant annet vist til koordineringsproblemer i sektoren, og at det var grunn til å tro at enkelte prosjekter ble utsatt i flere år eller ikke gjennomført overhodet som følge av manglende koordinering.⁴² Det ble også pekt på at den daværende inntektsrammereguleringen ikke ga klare nok incentiver til å legge til rette for nye tilknytninger.⁴³

Samlet sett viser utredningen fra NVE at det var et sterkt behov for å ilegge nettselskapene et koordineringsansvar for å sikre samtidig utvikling av produksjon og nett.⁴⁴ Den manglende koordineringen førte til at samfunnsmessige rasjonelle prosjekter ikke ble realisert, da nettselskaper utelukkende fokuserte på egne inntektsmuligheter. Sann sett var den manglende investeringsviljen et hinder for etablering av ny produksjon. Det er også rimelig å anta at den manglende koordineringen i sektoren førte til usikkerhet blant aktørene, som i tur kan påvirke og redusere samfunnsøkonomiske fornuftige investeringsbeslutninger. Utfordringene som utredningen fremhevet kan nok føres tilbake til ønsket om å åpne for konkurranse i sektoren. En effektiv konkurranse forutsetter mange aktører i markedet, og den enkelte aktør oppfordres til å forfølge egeninteresser fremfor samfunnsinteresser. Kostnader forbundet med et slikt koordineringsansvar vil derfor ikke være noe den enkelte aktør er tjent med å pådra seg. Bedre koordinering er likevel noe som kommer alle aktørene til gode, og enl. § 3-4 har derfor en side mot både private- og samfunnsinteresser.

2.3.2 Pliktens nærmere innhold

---

⁴¹ Nett – Produksjon, Utredning fra NVE-arbeidsgruppe: *Investeringsplikt?* (2007). Den er ikke offentlig tilgjengelig og må bestilles fra NVE.

⁴² NVE-arbeidsgruppe, *Investeringsplikt?* (2007) s. 19.

⁴³ Ibid. s. 22.

⁴⁴ Ibid. s. 20.

Vurderingen av tilknytningsplikten nærmere innhold begrenses i denne fremstillingen til å gjelde nettselskapenes plikt overfor kraftprodusenter. Enl. § 3-4 a etablerer også plikter overfor forbrukere, men dette behandles ikke nærmere.

Ordlyden gir begrenset veiledning når det gjelder pliktens innhold. Den fastslår at det er en «plikt til å tilknytte nye anlegg for produksjon av elektrisk energi og om nødvendig investere i nettanlegg». Det samme gjelder for produksjonsøkninger der dette utløser behov for investeringer.

Rent språklig er produsentene derfor sikret en fysisk adgang til nettet, og bestemmelsen gjennomfører konkurranseforutsetningen om markedsadgang for kraftprodusenter. Det er klare uttalelser i forarbeidene på at bestemmelsen også hjemler en utredningsplikt. Der heter det at «en melding fra en produsent følges opp med nettutredninger og melding fra det aktuelle nettselskap, konsesjonssøknader for produksjonsprosjekter følges opp med en konsesjonssøknad for nett og at eventuelle investeringer gjøres samtidig».⁴⁵ Uttalelsen tydeliggjør hvordan bestemmelsen er ment å sørge for at nettselskaper har et koordineringsansvar, slik NVE sin utredning understreket behovet for.⁴⁶

Sentralt for kartleggingen av tilknytningsplikten betydning for erstatningsansvar er hvilke aktører som er plikt- og rettighetssubjekter etter bestemmelsen. Pliktsubjektene er angitt å være «[a]lle som har konsesjon» for nettanlegg etter kapittel 3 i energiloven. Dette peker i sin tur på konsesjonsbestemmelsene i §§ 3-1 (anleggskonsesjon) og 3-2 (områdekonsesjon). Forarbeidene er klare på at plikten til netteierne medfører en tilsvarende rett for produsenter til å bli knyttet til nettet.⁴⁷

Når hverken ordlyden eller forarbeidene oppstiller noe krav om at produsentene som utløser tilknytningsplikten må ha fått innvilget konsesjon, innebærer dette at produsenten kan ha rett til nettilknytning uavhengig av hvilken lov konsesjonen er tildelt på bakgrunn av.⁴⁸ Samtidig viser dette at nettselskaper kan være pålagt å foreta utredninger allerede før det er søkt om konsesjon for å bygge et produksjonsanlegg.

---

⁴⁵ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 34.

⁴⁶ Se gjennomgangen av utredningen til NVE i oppgavens punkt 2.3.1.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 33.

⁴⁸ Produsenten kan da være tildelt konsesjon etter lov 24. november nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) eller energiloven.

Det nærmere innholdet i handlingsnormen er ikke ytterligere beskrevet. Det presiseres ikke hva koordineringsansvaret faktisk går ut på. For rent faktiske handlinger tydeliggjør forarbeidene handleplikten i en viss grad når det heter at der et prosjekt krever investeringer plikter nettselskapet å utrede, melde, omsøke og eventuelt bygge nett «uten ugrunnet opphold».⁴⁹

Den tidsmessige angivelsen «uten ugrunnet opphold» krever også en nærmere vurdering siden dette etter sin ordlyd oppstiller et strengt krav om framdrift til nettselskapene i tilknytningsprosessen.

Spørsmålet her er hva som utgjør «uten ugrunnet opphold». Begrepets nærmere innhold er ikke presisert i forarbeidene, men kravet er forskriftsfestet og NVE har presisert innholdet i enkelte vedtak.

Ordlyden peker på at nettselskapene må kunne vise til konkrete grunner til at gjennomføringen av de ulike kravene i enl. § 3-4 a forsinkes. Det kan imidlertid ikke utledes noe av ordlyden med hensyn til hvilke grunner som kan rettferdiggjøre forsinkelser. Noe veiledning gir forarbeidene når de viser til at visse vær- og sesongmessige forhold setter begrensninger på når nett kan bygges.⁵⁰ Det er derfor rimelig å anta at slike mer utenforliggende forhold kan begrunne opphold i gjennomføringen.

1. november 2019 trådte forskrift om nettregulering og energimarkedet (NEM) i kraft.⁵¹ Paragraf 3-3 i forskriften omhandler nettselskapers tilknytningsplikt, og fjerde ledd fastsetter at plikten omfatter, «om nødvendig en plikt til å planlegge, søke konsesjon for og investere i nye nettanlegg uten ugrunnet opphold».⁵² Det heter videre at nettselskapet (nettkonsesjonæren) er forpliktet til å fremlegge en forsvarlig og veiledende tidsplan for nettilknytningen.

Praksis fra NVE bygger på svært konkrete avveininger. Slik forvaltningspraksis gir lite veiledning utover den enkelte sak. Det kan likevel nevnes at i sak mellom Helgeland Kraft AS og Sjøberg kraftverk hadde førstnevnte søkt om konsesjon nesten seks måneder etter at tilknytningsplikten var aktuell. NVE kom til at dette var innenfor lovbestemmelsens frist.⁵³

---

⁴⁹ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009). s. 35.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Forskrift av 24. oktober 2019 nr. 1413 om nettregulering og energimarkedet (NEM).

⁵² Før vedtakelsen av NEM-forskriften fulgte dette av energilovforskriften § 3-4 fra 1990.

⁵³ NVE-sak, referanse: 201201517-9, dato: 05.02.2016.

Videre har NVE i et nylig fattet vedtak mellom Statnett og Statkraft presisert enkelte deler av plikten nærmere.⁵⁴ Det uttales her blant annet at hva som utgjør «ugrunnet opphold» må avgjøres konkret i hver enkelt sak, og at plikten gjelder for alle aktiviteter som er nødvendig for å sikre tilknytning for kunden.⁵⁵

2.3.3 Reguleringen av nettilgang i andre nettbundne sektorer

Tilknytningsplikten etter energiloven er ment å løse strukturelle utfordringer i kraftsektoren. Lignende problemstillinger finner man også i andre nettbundne sektorer, og to forskjellige sektorreguleringer skal gjennomgå her.⁵⁶ For det første gir ekomloven⁵⁷ i kapittel 4 telemyndighet hjemmel til å pålegge tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og tjenester. Tidligere var det en rettighetsregulering, men den ble erstattet av en inngrepsregulering som innebærer at tilgangsplikten først inntreffer etter at enkeltvedtak er truffet.⁵⁸ Denne formen bryter med reguleringen som stort sett er benyttet i andre infrastruktursektorer, hvor hovedregelen er at tilgangsregimet fastsettes i regler og ikke i enkeltvedtak.⁵⁹

Tilgangsforpliktelser kan kun pålegges tilbydere som har en «sterk markedsstilling» i et relevant marked, jf. ekomloven § 4-1 og §§ 4-5 til 4-10.⁶⁰ Etter § 4-7 skal eksterne tilbydere gis tilgang på «ikke-diskriminerende vilkår». Utover dette vil de nærmere kravene følge av vedtaket.

For det annet: for gassnettet heter det i petroleumsloven § 4-8⁶¹ at departementet kan bestemme at «innretninger (...) som eies eller brukes av rettighetshaver, kan brukes av andre hvis hensynet til rasjonell drift eller samfunnsmessige hensyn tilsier det».

I forhold til enl. § 3-4 a oppstiller petroleumsloven og ekomloven langt mindre vidtrekkende forpliktelser. Samtidig er ekomloven § 4-7 og petrl. § 4-8 begge «kan-bestemmelser» som gir den aktuelle myndighet et betydelig skjønn. Det er også vesensforskjeller i omfanget av

---

⁵⁴ NVE-sak, referanse: 201502919-7, dato: 29.10.2019.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Med «nettbundne sektorer» siktes det til sektorer hvor nettene utgjør nødvendige fasiliteter for markedsadgang. Eksempler på slike «nett» er kraftnettet, gassnettet, elektronisk kommunikasjonsnett, jernbanenet, flyplassnett og veinettet. Det vises her til gjennomgangen i «Rett til nett» (2004) av Ingvald Falch.

⁵⁷ Lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon.

⁵⁸ Falch (2004) s. 58.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Dette må gjøres etter en markedsanalyse, jf. ekomloven § 3-3.

⁶¹ Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven – petrl.).

pliktene etter de ulike lovene. Det kan ikke utledes noen plikt til å investere i, og bygge ut nett for hverken «rettighetshaver» etter petrl. § 4-8 eller «tilbydere med sterk markedsstilling» etter ekomloven § 4-7. Det er kun tale om la andre aktører benytte eksisterende infrastruktur.

3 ERSTATNINGSRETTSLIG VERN

3.1 Innledning

Fremstillingens hoveddel, kapittel 4, handler om de mulige erstatningsrettslige konsekvensene av brudd på tilknytningsplikten. Det er likevel nødvendig å behandle grunnvilkåret om at det må foreligge et økonomisk tap noe nærmere. Dette skyldes at kraftprodusentene typisk vil lide et rent formuestap ved manglende tilknytning til kraftnettet. For slike tapsposter må det drøftes hva som er erstatningsrettslige vernede interesser.

Med rene formuestap menes økonomiske tap som ikke står i noen direkte sammenheng med skader på person eller ting (integritetskrenkelses).⁶² Spørsmålet om vernet av slike tap er i høyesterettspraksis behandlet på noe ulike måter.⁶³ Rt. 1991 s. 1335 (Sjekkdommen) stiller opp et utgangspunkt: spørsmålet var om en bank kunne holdes ansvarlig for ikke å ha hindret at en bankkunde utstedte sjekker uten dekning. Førstvoterende uttalte at når det gjaldt rene formuestap, «kan det oppstå spørsmål om det overhodet er erstatningsrettslig vernet» (s. 1342). Tilsvarende utgangspunkt er lagt til grunn i teorien, hvor det er fremholdt at slike tapsposter ikke har erstatningsrettslig vern med mindre det foreligger holdepunkter for noe annet.⁶⁴

Likevel er det få konkrete retningslinjer for vurderingen av hvilke formuestap som er erstatningsrettslig vernet.⁶⁵ En mulig forklaring på dette er at rene formuestap kan påføres i en rekke ulike typetilfeller. I tillegg kan forhold på skadelidtes side vanskeliggjøre utformingen av konkrete retningslinjer. I juridisk teori er det fremmet som en mulig forklaring at saker om rene formuesskader ofte foregår innenfor lovregulert virksomhet.⁶⁶ Her vil det som regel eksistere erstatnings sanksjonerte handlenormer i lov, eller så vil erstatningsansvaret være kontraktsfestet.

---

⁶² Erling Hjelmeng, «Interessevern og rene formuesskader – i lys av Rt-2007-425», *Tidsskrift for erstatningsrett* 2007 s. 169-180, s. 171.

⁶³ Viggo Hagstrøm og Are Stenvik, *Erstatningsrett*, Universitetsforlaget, 1. utg. (2014) s. 120.

⁶⁴ Wilhelmsen og Hagland (2017) s. 126.

⁶⁵ Hagstrøm og Stenvik (2014) fremholder eksempelvis at det ofte kan være en smakssak om problemet stilles som et spørsmål om erstatningsrettslig vern eller som et spørsmål om skaden er en adekvat følge av ansvarsgrunnlaget, s. 53.

⁶⁶ Hjelmeng, *Tidsskrift for erstatningsrett* (2007) s. 171.

Nettvirksomhet er lovregulert og tilknytningsavtalen avtalefester partenes plikter og rettigheter overfor hverandre. Likevel er ikke erstatningsansvaret for brudd på enl. § 3-4 a nærmere regulert i hverken lov eller avtale. Dette reiser spørsmål om hvilke holdepunkter det er for at tap som følge av pliktbrudd er en vernet interesse.

Problemstillingen er om det er holdepunkter i rettskildebildet for å karakterisere tapet som en vernet interesse. Dette drøftes i 3.3, mens det rettslige utgangspunktet presiseres i 3.2.

3.2 Presisering av rettslig utgangspunkt

Utgangspunktet er at det må foretas en vurdering av om det konkrete formuestapet er erstatningsrettslig vernet, jf. Rt. 1991 s. 1335 (Sjekkdommen). Det må derfor påvises holdepunkter for at tapet utgjør en vernet økonomisk interesse. Slike holdepunkter kreves fordi rettsordenen på lang vei godtar at slike tap oppstår.⁶⁷ Eksempelvis vil effektive bedrifter påføre mindre effektive bedrifter formuestap på det frie markedet. Dette er tap som klart nok ikke kan kreves erstattet, forutsatt at aktørene forholder seg innenfor konkurranse⁶⁸- og markedsføringslovens⁶⁹ skranker.

I Rt. 1992 s. 453 (Furunkulose) fant Høyesterett holdepunkter i selve lovgrunnlaget for at tapet utgjorde en vernet interesse. En rekke lakseoppdrettere fikk medhold i krav mot staten om erstatning for tap de var blitt påført ved at importert laksesmolt hadde sykdommen furunkulose. Før aktsomheten ble vurdert fant førstvoterende det «nødvendig å ta stilling til om oppdretterne i det hele er vernet av fiskesykdomsloven med forskrifter, på en slik måte at et eventuelt brudd på veterinærmyndighetenes plikter kan gi grunnlag for erstatning. Formulert på en annen måte: Etablerer fiskesykdomsloven med forskrifter utelukkende et samfunnsvern i videre forstand, eller beskytter loven også den enkelte næringsdrivende (...)» (s. 476).

I Rt. 2010 s. 24 (Hanekleiv) var spørsmålet om det forelå tilstrekkelig årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og skadelidtes økonomiske tap. Ifølge førstvoterende var spørsmålet om «årsakssammenhengen er tilstrekkelig kvalifisert til at han gir skadebotrettslig

---

⁶⁷ Thorson, «Leder: De rene formuestapene som en ny æra i erstatningsretten» *Tidsskrift for erstatningsrett* 2010 s. 117-120, s. 119.

⁶⁸ Lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger.

⁶⁹ Lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven).

vern». Saken gjaldt krav mot staten om erstatning for formuestap fra kioskeiere på et rasteplassanlegg ved E18 etter stenging av veien som følge av ras i Hanekleivtunnelen.

Samtidig synes nyere rettspraksis å basere vurderingen på en nærmere interesseavveining av hensynene som gjør seg gjeldende i det konkrete tilfellet.⁷⁰ Illustrerende er tilnærmingen i Rt. 2007 s. 425 (Rikstoto), som gjaldt en spiller som hadde fått sine spillebonger avvist fordi de var merket feil. Denne feilen skyldtes uaktsomhet fra Rikstoto, og spørsmålet var om den tapte gevinsten var erstatningsrettslig vernet. Høyesterett mente tapet ikke var vernet etter å ha veid de ulike interessene opp mot hverandre. Argumentene knyttet seg til interessens art og hvorvidt den fremstod som beskyttelsesverdig. Videre ble mer generelle erstatningsrettslige prinsipper og effektivitetshensyn vektlagt.⁷¹

De tre avgjørelsene inneholder alle relevante bidrag til fastleggelsen av det rettslige utgangspunktet for vurderingen av kraftprodusentens tap. I likhet med Rt. 1992 s. 453 (Furunkulose) eksisterer det et lovgrunnlag som er naturlig å ta utgangspunkt i for å fastslå hvorvidt tapet til kraftprodusentene er vernet. Samtidig gjør relasjonen mellom kraftprodusenter og nettselskapene Rt. 2010 s. 24 (Hanekleiv) interessant for drøftelsen. Den nærmere interesseavveiningen i Rikstotodommen er relevant fordi den fremhever betydningen av de konkrete hensynene som gjør seg gjeldende. Med dette utgangspunktet skal det derfor drøftes om kraftprodusentenes inntektstap må anses som en vernet interesse.

3.3 Kraftprodusenters inntektstap som vernet interesse

Ved å se hen til selve lovgrunnlaget bak tilknytningsplikten, inkludert energiloven, enl. § 3-4 a og forskriftsverket, er det få holdepunkter for å konkludere med at produsenters inntektstap er en vernet interesse. På dette vis skiller tilfellet seg fra Rt. 1992 s. 453 (Furunkulose), hvor førstvoterende mente forarbeidene ga uttrykk for at et av siktemålene med loven var å beskytte «det enkelte anlegg» (s. 477).

Energilovens formålsbestemmelse synes i all hovedsak å gjelde samfunnsinteresser i form av ressursbesparelser og ressurseffektivitet, jf. ordlyden i enl. § 1-2. Dette støttes av at

---

⁷⁰ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 54.

⁷¹ Se en nærmere gjennomgang av dommen av Erling Hjelmeng, «Interessevern og rene formuesskader – i lys av Rt-2007-425», *Tidsskrift for erstatningsrett* 2007 s. 169-180.

energilovens hovedformål, som en konsesjonslov, er å regulere energisektoren og aktørene.⁷² Ved å kreve konsesjon sikrer staten seg kontroll og innflytelse over sektoren. Sentrale reguleringer blir eksempelvis gitt i form av vilkår i de enkelte konsesjonene. Det er ingen regler i energiloven som statuerer erstatningsansvar mellom private parter. Til sammenligning regulerer havenergiloven kapittel 9 eksplisitt erstatningsansvaret mellom utbyggere og berørte fiskere.⁷³

Videre heter det på side 36 i proposisjonen at «[t]ilknytningsplikten vil være en plikt på linje med de øvrige pliktene nettselskapene er pålagt gjennom direktereguleringen.

Direktereguleringen uttrykker myndighetenes krav og forventninger, og legger rammer for hvilke forhold nettselskapene må oppfylle». Henvisningen til myndighetenes krav og forventninger kan ses i sammenheng med at brudd på plikten kan sanksjoneres av departementet, jf. enl. § 10-7. At reguleringen har som formål å ivareta *myndighetenes krav* til energisektoren taler mot å anse kraftprodusentenes mulige tap som erstatningsrettslig vernet.

Denne vurderingen fanger likevel ikke opp det forhold at kraftprodusenter er rettighetssubjekter etter enl. § 3-4 a. Dette krever en nærmere vurdering av *relasjonen* mellom kraftprodusenter og nettselskaper. Rt. 2010 s. 24 (Hanekleiv) kan tas til inntekt for at relasjonen mellom skadevolder og skadelidte må inngå i vurderingen. Førstvoterende avviste statens anførsel om at det ikke var relevant å vektlegge partenes kontraktsforhold i vurderingen av interessevernet, og uttalte at «[s]pørsmålet om deliktansvar må vurderast ut frå dei faktiske omstenda som ligg føre. Kontrakten må forståast slik eg gjorde greie for under drøftinga av kontraktansvaret, men han kan likevel prinsipielt sett få innverknad på rekkevidda av skadebotansvaret utanfor kontrakt.»⁷⁴

Relasjonen mellom kraftprodusenter og nettselskaper må da være relevant å trekke inn. Det har derfor betydning at enl. § 3-4 a etablerer en kontraheringsplikt for netteiere, og på denne måten skaper forventninger om tilknytning til kraftnettet. At denne typen relasjoner er sentralt støttes og av juridisk teori når Hagstrøm og Stenvik skriver at ved kontraktslignende relasjoner har rettspraksis gått langt i å statuere ansvar.⁷⁵ Når produsentenes forventning kan utledes av lovens ordlyd må dette langt på vei likestilles med forventninger om oppfyllelse

---

⁷² Ulf Hammer, *Tilrettelegging av kraftmarkedet* (1999) s. 166.

⁷³ Lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova). Det samme gjøres i lov 29. november nr. 72 om petroleumsvirksomhet kapittel 8.

⁷⁴ Rt. 2010 s. 24 avsnitt 43.

⁷⁵ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 58.

som springer ut av et kontraktsforhold. Videre innebærer nettselskapenes plikt til å legge frem en forsvarlig og veiledende tidsplan for tilknytningen, jf. NEM-forskriften § 3-3 fjerde ledd, en konkretisering av forventningen fordi tidsangivelsen gir produsenter et estimat de kan innrette utbyggingen etter.

Skadelidtes forventninger er tillagt betydelig vekt i en rekke avgjørelser.⁷⁶ I dommen inntatt i Rt. 1981 s. 462 (Malvik) mente retten at spørsmålet var «om den forventning [boligbyggelaget] hadde, likevel kan ha et erstatningsrettslig vern. Dette spørsmålet avhenger etter mitt skjønn både av forventningens grunnlag og styrke (...)» (s. 496).⁷⁷

Det ble videre i Rt. 2010 s. 24, med henvisninger til tidligere praksis, vist til at det er sentralt om tapet fremstår som en *konkret og nærliggende interesse*.⁷⁸ Hagstrøm og Stenvik mener dommen må tas til inntekt for at kravet om konkret og nærliggende interesse innebærer at mer usikre og tilfeldige inntektsmuligheter lett vil være uten vern.⁷⁹

I motsetning til det faktiske saksforholdet i Hanekleivdommen, hvor tapte inntekter for kiosken var en av mange mulige følgeskader av steinraset i tunnelen, er de tapte inntektene til kraftprodusenter av mer nærliggende og konkret karakter. Lovfestingen av produsentens krav på å bli knyttet til kraftnettet synliggjør produsentenes interesser, samtidig som plikten konkretiserer risikoen for tap. Dette følger av at tilgang til kraftnettet er helt avgjørende for produksjonsanlegg for å få transportert kraften til konsumentene. I kraft av koordineringsansvaret nettselskapene er pålagt etter enl. § 3-4 a, forutsettes det at selskapene på et tidlig stadium får melding om planlagte prosjekter og utbyggingsplaner. Nettselskapene er derfor lovpålagt å skaffe seg positiv kunnskap om kommende produksjonsanlegg innenfor deres konsesjonsområde som ønsker tilknytning. Koordineringsansvaret forutsetter at nettselskapene har oversikt over kommende produksjonsplaner og behovet for nettilknytning. Det enkelte produksjonsanleggs behov for tilknytning reflekterer samtidig risikoen for tap ved forsinket tilknytning, og nettselskapene vil derfor ha god kjennskap til den økonomiske risikoen.

---

⁷⁶ I Rt. 2006 s. 1519 (Pioneerdykker) ble skadelidtes konkrete forventninger om hurtig behandling av søknaden ansett å ha vern.

⁷⁷ Rt. 1981 s. 462 (Malvik) gjaldt spørsmålet om en kommune var erstatningsansvarlig fordi den hadde medvirket til utviklingen av et boligprosjekt, som senere måtte skrinlegges fordi en reguleringsplan som var nødvendig for utbyggingen, ikke ble vedtatt. Flertallet kom til at utbyggerens forventning ikke hadde erstatningsrettslig vern.

⁷⁸ Se bl.a. Rt. 1973 s. 1278 (Flymanøver) og Rt. 1955 s. 872 (Kabeldommen) i samme retning.

⁷⁹ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 55.

De synbare og klare forventningene kraftprodusenter vil ha om tilknytning til kraftnettet, samt den konkrete risikoen for tap ved unnlatt tilknytning, må dermed tale for at tapet er en vernet interesse.

Videre begrunnet effektivitetsbetraktninger vern i Rt. 2001 s. 1062 (Nucleus). Spørsmålet var om en anbyder kunne kreve den positive kontraktsinteressen erstattet av en fylkeskommune på grunn av feil ved anbudskonkurransen. I vurderingen av om et slikt tap kunne kreves erstattet, tok førstvoterende utgangspunkt «i utviklinga i anbodsretten, som eg alt har vore inne på, og som har ført fram til bindande rettsreglar. Omsynet til effektivisering av desse rettsreglane må då stå sentralt» (side 1077).⁸⁰

Når det var nødvendig å vedta enl. § 3-4 a som følge av manglende investeringsvilje og koordinering, kan lignende effektivitetsbetraktninger også trekkes inn i vurderingen. En slik sanksjonshjemmel kan være med å sikre effektiv etterlevelse av tilknytningsplikten. At departementets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr etter enl. § 10-7 ikke nødvendigvis utelukker slike erstatningskrav følger av Rt. 2015 s. 273 (Bori). Det ble her understreket at erstatningskrav kunne være med å effektivisere håndhevingen av regelverket innenfor plan- og bygningsretten, og ville være et nyttig supplement til det offentlige håndhevingsregimet.⁸¹

Samlet sett er det derfor holdepunkter for at kraftprodusentens inntektstap er erstatningsrettslig vernet. Selv om gjennomgangen her tilsier at kraftprodusentens tap på lang vei må anses som en vernet interesse, er hensynet til tapets størrelse ikke nærmere drøftet. Slike avgrensninger av tapet i det konkrete tilfellet gjøres gjennom kravene om ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

3.4 Pliktens relevans for aktsomhetsnormen

Slik gjennomgangen viser er det flere holdepunkter for at tilknytningsplikten i enl. § 3-4 a må tas til inntekt for at kraftprodusentenes inntektstap er en vernet interesse. Når tapet først utgjør en vernet interesse, blir spørsmålet deretter om det foreligger ansvarsgrunnlag for nettselskapene. Tilknytningspliktens relevans i forhold til ansvarsgrunnlaget synes klar da plikten kan utledes direkte av lovbestemmelsen.⁸² Det sentrale spørsmålet er derfor *hvilken*

---

⁸⁰ Tilsvarende ble effektivitetshensyn vektlagt i Rt. 2007 s. 425 (Rikstoto).

⁸¹ Rt. 2015 s. 273 avsnitt 26. Dommen behandles nærmere i kapittel 4.

⁸² Tilsvarende synes å være lagt til grunn i Furunkulosedommen hvor førstvoterende først vurderer fiskeoppdretternes vern, for å så vurdere aktsomheten til veterinærmyndighetene, jf. side 476.

betydning plikten har for nettselskapenes ansvar for å ikke krenke interessen. Dette vil bli behandlet i kapittel 4.⁸³

---

⁸³ Thorson (2011) legger til grunn at ved rene formuestap vil atferdsnormer typisk utgjøre tyngdepunktet i vurderingen av hvilke krav skadelidte kan stille til skadevolder, jf. s. 192. Dette støtter opp om at det ikke er behov for å vurdere pliktens relevans nærmere.

4 OBJEKTIVT ANSVAR ELLER UAKTSOMHETSANSVAR

4.1 Innledning

Temaet er her først å gjennomgå rettskildebildet for å belyse hvilke holdepunkter det er for at enl. § 3-4 a etablerer et objektivt grunnlag for å ilegge nettselskapene erstatningsansvar.

Under forutsetning av at det ikke er grunnlag for et objektivt ansvar skal plikten i enl. § 3-4 a vurderes i forhold til uaktsomhetsansvaret. Mer konkret er det et spørsmål om hvilken betydning et brudd på plikten skal tillegges når nettselskapenes aktsomhet bedømmes etter skl. § 2-1.

At kraftprodusentenes inntektstap er vernet gir liten veiledning for vurderingen som her må foretas. Det er to ulike problemstillinger som likevel til dels kan knytte seg til det samme hjemmelsgrunnlaget.⁸⁴ Illustrerende er Rt. 2015 s. 276 (Bori I) hvor førstvoterende tok utgangspunkt i plan- og bygningslovens bestemmelser for å fastslå at tapet var erstatningsmessig, for deretter å bruke lovbestemmelsene i fastleggelsen av aktsomhetens nærmere innhold.⁸⁵

I 4.2 skal det objektive ansvaret vurderes nærmere, mens uaktsomhetsansvaret behandles i 4.3. Etter det vil det gis noen bemerkninger om behovet for å regulere ansvarsspørsmålet i kapittel 5.

4.2 Objektivt ansvar

4.2.1 Nærmere om grunnlaget for et objektivt ansvar

Problemstillingen her er om det er grunnlag i rettskildene for å anse enl. § 3-4 a som et selvstendig grunnlag for å pålegge nettselskapene et objektivt ansvar. Bestemmelsens utforming og karakteren av virksomheten nettselskapene utfører aktualiserer spørsmålet om objektivt ansvar.

---

⁸⁴ Se Wilhelmssen og Hagland (2017) s. 102 for utfyllende redegjørelse.

⁸⁵ Høyesteretts vurdering av om tapet var erstatningsrettslig relevant fremgår av avsnitt 24 flg.

Et ansvarsgrunnlag er en rettslig begrunnelse for å plassere et tap som har oppstått hos skadelidte, over på skadevolder.⁸⁶ Det alminnelige utgangspunktet i norsk erstatningsrett er at det kreves skyld som grunnlag for erstatningsansvar. Utover uaktsomhetsansvaret er det i rettspraksis etablert et objektivt ansvar for det som ble ansett som «farlig bedrift».⁸⁷ Hensynene som underbygger et slikt ansvar er mindre relevante der spørsmålet er ansvar for brudd på regelverk som medfører formuestap. Dette er drøftet i Rt. 2010 s. 291 (Vangen), som gir et godt holdepunkt for den videre analysen.

Saken gjaldt spørsmål om en kommunes erstatningsansvar for et ugyldig vedtak om å nekte bruksendring etter plan- og bygningsloven.⁸⁸ Kommunens vedtak var kjent ugyldig på grunn av manglende lovhjemmel, men Høyesterett kom til at det ikke var grunnlag for objektivt ansvar for ulovhjemlet myndighetsutøvelse innenfor plan- og bygningsretten.

Av særlig interesse er avsnitt 33 hvor førstvoterende fastslår at det ikke er grunnlag for en generell regel om objektivt ansvar, men at ulovhjemlet myndighetsutøvelse «som består i at forvaltningen har feiltolket en hjemmelslov, står imidlertid i en særstilling, og det kan reises spørsmål om det offentlige bør hefte på objektivt grunnlag for feil av denne karakter». I den konkrete saken kom Høyesterett til at det ikke forelå «tilstrekkelig tungtveiende grunner» for at det offentlige skulle pålegges et objektivt ansvar.⁸⁹

Drøftelsene i Vangen gjelder direkte det offentliges (kommunens) ansvar for myndighetsutøvelse. Nettselskaper har på mange måter en lignende rolle ved at de skal håndheve virkemidler som understøtter de fastsatte målsettinger for energisektoren. Dette gjør det naturlig å drøfte ansvarsspørsmålet under en tilsvarende synsvinkel. Dette reiser blant annet spørsmål det foreligger «tilstrekkelige tungtveidene grunner» for objektivt ansvar innenfor energirettens område, slik førstvoterende formulerte vurderingskriteriet, jf. avsnitt 35. I tråd med Høyesteretts tilnærming må dette avgjøres ut i fra hvilke hensyn som gjør seg gjeldende, adgangen til å pulverisere tapet og den preventive virkningen av et slikt ansvar.

---

⁸⁶ Markus Hoel Lie, «Objektivt ansvar for uriktig offentlig myndighetsutøving?» *Lov og Rett* 2012 s. 407-423, s. 410.

⁸⁷ Morten Kinander, «Utviklingen av det objektive ansvaret, eksemplifisert ved bostyreransvaret» *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2015 s. 47-75, s. 51.

⁸⁸ Lov 22. juni 2008 nr. 83 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven – pbl.).

⁸⁹ Rt. 2010 s. 291 avsnitt 35.

Dommens overføringsverdi avhenger blant annet av likhetene mellom de faktiske forhold i Vangen-dommen og kraftprodusentenes behov for tilknytning. Dette gjør det nødvendig å se nærmere på karakteren av virksomheten til nettselskapene.

4.2.2 Nettvirksomhet som offentlig myndighetshandling

Det faller utenfor oppgavens rammer å foreta en fullstendig drøftelse av om nettvirksomhet skal likestilles med offentlige myndighetshandlinger i en erstatningsrettslig kontekst. Til det er spørsmålet for vidt, og det er dessuten ulikheter nettselskapene imellom som gjør det lite hensiktsmessig med en inngående behandling.⁹⁰ Enkelte trekk ved selskapene og tjenestene de leverer er likevel relevante.

At det offentlige er store eiere i nettvirksomheten rundt om i landet må danne utgangspunktet for vurderingen. Det kan her vises til at en stor andel av de lokale og regionale nettselskapene i Norge er eid av kommuner og fylker.⁹¹ Sentralnettet eies og forvaltes av statsforetaket Statnett.

Samtidig er det enkelte trekk ved tjenesten nettselskapene leverer som også er naturlig å fremheve. Forarbeidene til tilknytningsplikten presiserer at nettselskapene i Norge eier og forvalter noe av landets viktigste infrastruktur.⁹² Eierskapet til samfunnskritisk infrastruktur gjenspeiles også i de mange krav som stilles til selskapene i regelverket.⁹³ Som vist i kapittel 2 fastsettes inntektene til nettselskapene av NVE i medhold av kontrollforskriften.

Reguleringen er blant annet ment å eliminere monopolprofitten til selskapene.

Videre fungerer nettselskapene i stor grad som redskap for offentlig politikk. Dette illustreres blant annet av enl. § 3-4 a som er ment å sikre og underbygge myndighetenes satsning på fornybar energi.

Lignende betraktninger ble fremhevet av Lovavdelingen⁹⁴ i deres vurderinger av om ulike nettselskaper har vært omfattet av henholdsvis forvaltningsloven og offentlighetsloven.⁹⁵ Lovavdelingen mente, etter en konkret vurdering, at Sandefjordsregionens Energiverk var

---

⁹⁰ Bl.a. varierer det offentliges eierskap stort mellom ulike nettselskap.

⁹¹ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 11.

⁹² Ibid. s. 16.

⁹³ Ibid. s. 10.

⁹⁴ Momentene bygger på uttalelser i St.meld. nr. 32 (1997-98), *Om offentlighetsprinsippet i forvaltningen*, s. 45.

⁹⁵ Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) og lov 19. mai 2005 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova).

omfattet.⁹⁶ Viken Energinett AS ble ansett å falle utenfor fordi 33 % av aksjene i selskapet var eid av private.⁹⁷ I teorien er det fremholdt i forbindelse med grensedragningen mellom privat og offentligrettslig virksomhet at det er relevant å vektlegge hvilket rettsgrunnlag netteieren fatter beslutninger i medhold av.⁹⁸ Det er derfor relevant å se at nettselskaper vil treffe beslutninger vedrørende nettilknytning med grunnlag i de offentligrettslige føringene som er pålagt dem gjennom direktereguleringen. Det er ikke i kraft av deres eiendomsrett til nettet eller avtalerettslige kompetanse.

Disse fellestrekkene gjør det naturlig å drøfte om det kan påvises øvrige forhold innenfor energiretten som kan begrunne et objektivt ansvar.

4.2.3 Øvrige forhold som tilsier et objektivt ansvar

Spørsmålet her er om det er særlige energirettslige hensyn som kan begrunne et objektivt ansvar. Drøftelsen tar utgangspunkt i de ulike hensynene som ble fremhevet i Vangendommen.

Førstvoterende mente det måtte tale mot et objektivt ansvar at om «det offentlige i tilfeller hvor lovtolkningen byr på tvil, skulle være objektivt erstatningsansvarlig for å ha tolket loven annerledes enn det domstolene senere gjør, vil forvaltningen lett kunne bli for tilbakeholden i sin myndighetsutøvelse, og på denne måten vil viktige samfunnsmessige hensyn kunne bli skadelidende» (avsnitt 33).

Momentet synes imidlertid å ikke å være direkte overførbart til nettselskapenes ansvar ved brudd på tilknytningsplikten. Dette skyldes at et ansvar i mange tilfeller vil skyldes unnlater og mangelfull oppfølging fra nettselskapets side. Tilknytningsplikten er en handleplikt for nettselskapene, og risikoen for økonomisk tap er i all hovedsak forbundet med unnlater. Et objektivt ansvar kan derfor heller begrunnes med at det vil kunne bidra til mer aktiv oppfølging og etterlevelse av plikten fra nettselskapene.

Dette må likevel avveies mot risikoen for overutbygging i kraftsektoren, som det advares klart mot i forarbeidene til enl. § 3-4 a.⁹⁹ Det må derfor tas hensyn til at et slikt strengt objektivt ansvar vil kunne utløse investeringer som ikke er samfunnsrasjonelle. Nettselskapene kan

---

⁹⁶ Justisdepartementets lovavdelings brev 26.3.1998 (sak 98/2490).

⁹⁷ Justisdepartementets lovavdelings brev 12.1.2001 (sak 00/17345 EO).

⁹⁸ Se Falch (2004), s. 152 for nærmere redegjørelse.

⁹⁹ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 35.

imidlertid søke om fritak der de mener prosjektet ikke er lønnsomt. Dette kan bøte på risikoen for slike uønskede investeringer.¹⁰⁰

Videre er spørsmålet i hvilken utstrekning pulveriseringshensyn er relevant. Slike hensyn er særlig vektlagt i saker hvor skader har oppstått i privatøkonomisk virksomhet, eller i offentlig virksomhet som er basert på privatøkonomiske prinsipper.¹⁰¹

Hensynet er særlig fremtredende i saker om ulovfestede objektivt ansvar, men lignende betraktninger ble og gjort gjeldende i Vangen avsnitt 34.¹⁰² Førstvoterende viste til at der hvor myndighetene tar feil av en lovhjemmel, kan det anføres at slike omkostninger bør bæres av samfunnet da dette har karakter av å være driftsomkostninger.

Dette fordrer en nærmere vurdering av nettselskapenes adgang til å pulverisere et slikt tap. Om de har en mulighet til å pulverisere tapet, kan dette tas til inntekt for et objektivt ansvar. Spørsmålet om det eksisterer en slik pulveriseringsmulighet må ta utgangspunktet i inntektsreguleringen av nettselskaper, jf. kontrollforskriften.

Kontrollforskriften § 7-1 første punktum fastslår at nettvirksomhetens tillatte inntekter ved salg av nettjenester består av en årlig inntektsramme med tillegg av enkelte særlig definerte kostnader og fratrukket avbruddskostnader.

Den årlige inntektsrammen for nettvirksomheten blir fastsatt av NVE ved enkeltvedtak etter utgangen av det enkelte år i henhold til bestemmelsene i kontrollforskriften kapittel 8, jf. kontrollforskriften § 7-2 første ledd. Den årlige inntektsrammen skal «fastsettes slik at inntekten over tid skal dekke kostnadene ved drift og avskrivning av nettet, samt gi en rimelig avkastning på investert kapital, gitt effektiv drift, utnyttelse og utvikling av nettet», jf. kontrollforskriften § 7-2 tredje ledd.

Kostnadsgrunnlaget knytter seg til det enkelte nettselskaps faktiske kostnader, og blir fastsatt med utgangspunkt i selskapets innrapporterte verdier for regnskapsåret to år tidligere, jf. kontrollforskriften § 8-1.

---

¹⁰⁰ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 34 ilegger NVE et stort ansvar for å sikre at samfunnsøkonomiske prosjekter ikke realiseres.

¹⁰¹ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 193.

¹⁰² Se f.eks. Rt. 1978 s. 521 hvor mindretallet viste til at «NSB kan fordele tapet på de som bruker jernbanen, mens reineiere ikke har noen mulighet for en pulverisering av sitt tap» (s. 532).

Dersom nettselskapene kan føre erstatningskravet inn som en post i kostnadsgrunnlaget, vil erstatningskravet kunne dekkes gjennom kundene. Nettselskapet vil få anledning til å øke nettleien fordi de økte kostnadene gir en forhøyet inntektsramme. Det avgjørende for pulveriseringsadgangen synes derfor å være om nettselskaper har adgang til å henføre slike kostnader inn i kostnadsgrunnlaget.

En begrensning på hvilke kostnader som kan inngå i kostnadsgrunnlaget følger av kontrollforskriften § 8-1 fjerde ledd, hvor det heter at «[k]ostnader som er pådratt som følge av overtredelse av lov (..) skal ikke inngå i kostnadsgrunnlaget».

Ordlyden synes å avskjære en slik pulveriseringsadgang dersom «kostnaden» er en konsekvens av en lovovertrødelse. Når et erstatningsansvar er nært forbundet med brudd på enl. § 3-4 a, er det naturlig å karakterisere tapet som en kostnad som er «pådratt som følge av overtredelse av lov», jf. kontrollforskriften 8-1 fjerde ledd. Dette innebærer at et erstatningskrav rent økonomisk likestilles med et overtredelsesgebyr ilagt av NVE, jf. enl. § 10-7. Tapet som erstatningskravet representerer er derfor avskåret fra å inngå i kostnadsgrunnlaget.

Nettselskaper vil dermed ha en begrenset adgang til å pulverisere tapet gjennom å øke nettleien til sine kunder. Dette er et argument mot et objektivt ansvar for nettselskapene.

4.2.4 Oppsummering

Oppsummert er det enkelte hensyn som kan begrunne et objektivt ansvar for nettselskapene ved brudd på enl. § 3-4 a.

Det er likevel nødvendig å veie hensynene opp mot rettspraksis omkring objektivt ansvar. Førstvoterende i Vangen-dommen oppsummerer tidligere rettspraksis, og peker på to sentrale forhold: skadelidte har vært privatpersoner og myndighetsutøvelsen kan karakteriseres som inngripende. I Rt. 1987 s. 1495 (Reitgjerdet) ble et objektivt ansvar begrunnet med at tvangsmessig tilbakeholdelse i psykiatrisk sykehus er et «særdeles vidtgående inngrep i den enkeltes mest vesentlige rettsgoder» (side 1507). I den andre avgjørelsen, Rt. 2005 s. 416 (Advokatbevilling), var ansvaret blant annet begrunnet i at nemnda sin tilbakekalling av bevilgningen hadde et pønalt preg. Det er dermed bare i tilfelle av sterke inngrep i personers rettssfære som kan gi grunnlag for objektivt ansvar for feil myndighetsutøvelse.

Kraftprodusenter står riktignok i et slags avhengighetsforhold til nettselskapene, og er på mange områder prisgitt deres etterlevelse av enl. § 3-4 a. Det interne styrkeforholdet mellom produsenter og nettselskaper, samt målet om å effektivisere kraftsektoren synes likevel ikke isolert å kunne begrunne et objektivt ansvar.

Videre var et moment i Vangen at borgernes interesser i tilstrekkelig grad var beskyttet av reglene om det offentlige arbeidsgiveransvar (avsnitt 34). Førstvoterende viste til at:

«Det er heller ikke nødvendig med rent objektivt ansvar for å gi borgerne en tilfredsstillende beskyttelse. Borgerne er i alle fall beskyttet av det offentlige arbeidsgiveransvar, og (...) [d]a borgerne i tilfeller hvor tolkingen av hjemmelsloven byr på forstandig tvil, sjelden vil ha hatt et beskyttelsesverdig grunnlag for å innrette seg på en bestemt tolking, fremstår det etter min mening som den best balanserte løsning å la det offentlige ansvar for feiltolking av hjemmelslov som hovedregel bli regulert av det alminnelige arbeidsgiveransvar.»

Henvisningen til at arbeidsgiveransvaret gir en adekvat beskyttelse innebærer at det må vurderes nærmere hva slags beskyttelse kraftprodusenter er gitt gjennom uaktsomhetsansvaret. Arbeidsgiveransvaret i skl. § 2-1 danner det naturlige utgangspunktet.

4.3 Uaktsomhetsansvaret

4.3.1 Innledning

Temaet her er å belyse betydningen av enl. § 3-4 a i relasjon til arbeidsgiveransvaret i skl. § 2-1. Spørsmålet er hvilken betydning plikten har for fastleggelsen av aktsomhetskravet til nettselskapene. Ansvarets utstrekning fremgår av skadeserstatningsloven § 2-1 første ledd, som lyder:

«Arbeidsgiver svarer for skade som voldes forsettlig eller uaktsomt under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Ansvaret omfatter ikke skade som skyldes at arbeidstakeren går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet»

Når kraftprodusentens tap ved manglende tilknytning til kraftnettet må anses som en vernet interesse, blir spørsmålet hva som kreves av nettselskapene for å bli holdt erstatningsansvarlig.

Tilknytningsplikten består av en serie med krav til nettselskapene.¹⁰³ Det er derfor hensiktsmessig å foreta en inndeling av pliktene for å konkretisere hvilke krav produsentene med rimelighet kan stille til nettselskapene. Først må det imidlertid avklares i hvilken utstrekning tilknytningsplikten danner «krav» som produsentene kan stille i relasjon til skl. § 2-1.

4.3.2 Nærmere om hvilke «krav» produsenter kan stille etter enl. § 3-4 a

I relasjon til skadeserstatningsloven § 2-1 er den første problemstillingen i hvilken grad tilknytningsplikten utgjør «krav» som kraftprodusentene med rimelighet kan stille til virksomheten. Videre, dersom produsentene kan stille krav i medhold av plikten, er spørsmålet hvilken vekt pliktbruddet skal tillegges når det vurderes om nettselskapet har opptrådt erstatningbetingende uaktsomt.

Om tilknytningsplikten inneholder «krav» som kraftprodusentene rimeligvis kan stille til nettselskapene, jf. skl. § 2-1, beror på forståelsen av ordlyden i bestemmelsen. En naturlig språklig forståelse av «de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten» innebærer at skadelidte blant annet kan stille krav om at skadevolder opptrer i tråd med regelverk som tar sikte på å verne om skadelidte.

At kraftprodusenter er gjort til rettighetssubjekter i enl. § 3-4 a trekker derfor i retning av at de ulike pliktene i bestemmelsen utgjør «krav» som produsentene med rimelighet kan stille til nettselskapene, jf. skl. § 2-1. Dette innebærer i så fall at brudd på tilknytningsplikten vil være et sentralt element i vurderingen av nettselskapenes aktsomhet.

Bestemmelsens ordlyd kan likevel ikke tas til inntekt for at alle slags pliktbrudd som er forårsaket av skadevolder kan være «krav» som skadelidte kan stille, jf. skl. § 2-1.

Eksempelvis vil et brudd på reglene i kontrollforskriften om regnskapskontroll antakelig være et forhold mellom NVE og nettselskapet, og kan ikke begrunne ansvar etter skl. § 2-1.

---

¹⁰³ Se gjennomgang i kapittel 2.3.

Forarbeidenes presisering av at enl. § 3-4 a er ment å reflektere «myndighetenes krav og forventninger» til nettselskapene kan derfor tas til inntekt for at brudd på enl. § 3-4 a ikke uten videre er «krav» som kraftprodusentene kan stille etter skl. § 2-1.¹⁰⁴ Det hefter dermed en viss tvil om de ulike pliktene i enl. § 3-4 a kan begrunne ansvar etter skl. § 2-1.

Situasjonen har slik sett enkelte fellestrekk til saksforholdet i Rt. 2015 s. 276 (Bori I). Saken gjaldt et boligbyggelag som hadde påtatt seg oppgaven som ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for ombyggingen av en eldre bygning til leiligheter, organisert som et borettslag. Etter ombyggingen ble det avdekket klare mangler ved bygget. Høyesteretts flertall kom til at denne forsømmelsen ikke bare hadde offentligrettslige virkninger, men at den også kunne medføre ansvar for tredjemanns tap som følge av pliktbruddet, jf. skadeserstatningsloven § 2-1.

Til forskjell fra de skadelidte i saken er kraftprodusenter riktignok rettighetssubjekter etter enl. § 3-4 a, men Høyesteretts vurdering av om reglene i plan- og bygningsloven utgjorde «krav» som de berørte kunne stille til boligbyggelaget etter skl. § 2-1 er likevel relevant. Dissensen i Høyesterett gjaldt forståelsen av lovens forarbeider. Flertallet synes å legge særlig vekt på reglens faktiske virkning overfor tredjeparter. Førstvoterende uttalte:

«Lovgiver var i den forbindelse spesielt opptatt av at ikke bare bygningsmyndighetene, men også aktuelle tredjemenn, måtte kunne ha tillit til – «ha trygghet for» – at den private kontrollen holdt forutsatt kvalitet. Dette har etter mitt syn betydning for hvilke krav Lørenfallet Borettslag «med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten» som ble utført av Bori BBL, jf. skadeserstatningsloven § 2-1 nr. 1 første punktum: Den som overtar et nytt eller et totalrehabilitert bygg har, slik jeg ser dette, både rimelig og berettiget grunn til å stole på den informasjonen om byggets tilstand som ligger i at det er gitt brukstillatelse på grunnlag av gjennomført sluttkontroll.» (avsnitt 31).

Mindretallet tok også utgangspunkt i skl. § 2-1, men hadde et annet syn på hvilke krav skadelidte kunne stille i medhold av bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Det ble vist til at i denne vurderingen ville de offentligrettslige pliktene som foretakene hadde overfor kommunen «kunne være relevante momenter, men det er ikke slik at ethvert pliktbrudd overfor kommunen vil være ansvarsgrunnlag. Det er de forventninger som omverdenen med

---

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 36.

rimelighet kan stille til foretak som utfører byggearbeider, som danner grunnlag for ansvar, og ikke de plikter som de ansvarlige byggeforetakene har overfor kommunen» (avsnitt 43).

Flertallets bruk av forarbeidene og argumentasjonen om at tillitten til lojal etterlevelse av de offentligrettslige plikter må kunne utgjøre «krav» etter skl. 2-1, har overføringsverdi. Dersom tredjepersoners tillitt til lovmessig etterlevelse av offentligrettslige plikter kan danne krav, må dette i enda større grad gjelde for kraftprodusenter som direkte rettighetssubjekter etter enl. § 3-4 a.

Mindretallets henvisning til at det er de krav «omverdenen» med rimelighet kan stille som står sentralt, treffer i mindre grad da begrepsbruken peker på utenforstående tredjepersoner uten noen tilknytning til skadevolder.¹⁰⁵ Dette fanger derfor ikke opp den faktiske relasjonen mellom kraftprodusenter og nettselskap, som forutsettes i enl. § 3-4 a, og som legger opp til et samarbeid mellom aktørene innenfor energisektoren.

Flertallets tilnærming må derfor tas til inntekt for at direktereguleringen av plikten gir grunnlag for hvilke krav kraftprodusenter kan stille. Virkningen av at produsenter er gitt rett til tilknytning til kraftnettet må være at produsentene kan stille krav om at nettselskapene oppfyller plikten, jf. skl. § 2-1.

4.4 Forhold som påvirker aktsomhetsnormen

4.4.1 Innledning

Direktereguleringen av nettselskapene gjennom enl. § 3-4 a er vist å være sentral når nettselskapers aktsomhetsplikt skal fastlegges. At kraftprodusenter kan stille «krav», jf. skl. § 2-1 i medhold av enl. § 3-4 a sier imidlertid lite om den nærmere grensen for aktsom opptreden. Problemstillingen her er hvilke handlingsrom nettselskapene har i prosessen opp mot tilknytningen av et produksjonsanlegg.

Tilknytningsplikten innebærer – «om nødvendig» - at nettselskapene skal utrede, melde, omsøke og bygge nett «uten ugrunnet opphold» slik at det blir driftsmessig forsvarlig å tilknytte produksjonsprosjektet, jf. Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 35 flg. Slik forarbeidene

---

¹⁰⁵ Dette illustreres og av mindretallets begrepsbruk i avsnitt 43.

viser består plikten til dels av et krav om tiltak som nettselskapene må iverksette, samt en rekke vurderinger underveis i tilknytningsprosessen.

Dette gjør det naturlig med en todeling av problemstillingen, hvor det første spørsmålet er hva slags aktsomhetskrav som gjelder for nettselskapenes faktiske handlinger. Det er altså et spørsmål hva nettselskapene rent faktisk må utføre for å ikke komme i ansvar. Det andre spørsmålet er hva slags rom for feilvurderinger nettselskapene har underveis i tilknytningsprosessen.

4.4.2 Aktsomhetsplikten for unnlater

Problemstillingen her er hvilke forhold som påvirker hvor streng handlingsplikt enl. § 3-4 a pålegger nettselskapene før de kan holdes erstatningsansvarlige.

Det naturlige utgangspunktet er ordlyden i NEM § 3-3 fjerde ledd. Det fastslås der at planleggingen, søkingen og investeringer i nye nettanlegg skal gjennomføres, om nødvendig, uten «ugrunnet opphold». Rent språklig peker ordlyden på at de ulike pliktene må gjennomføres så snart som mulig. Hva som nærmere ligger i dette er ikke presisert i verken forarbeider eller forskrifter. Praksis fra NVE kan gi veiledning om pliktens nærmere innhold samt hvilke hensyn som gjør seg gjeldende.

I en sak mellom Statnett og Statkraft AS om omfanget av plikten, la NVE til grunn at «[a]lle stegene i prosessen frem mot en tilknytning skal skje uten ugrunnet opphold».¹⁰⁶ Vedtaket understreker kravet om hurtighet i prosessen i alle ledd.

Videre ble det i vedtaket lagt til grunn at «[m]anglende ressurser vil normalt ikke være en gyldig grunn til å utsette en handling. Samtidig må nettselskap sørge for at ressurser utnyttes effektivt og at virksomheten ikke overbemannes. I kortvarige perioder kan derfor manglende ressurser være en gyldig grunn til at noen aktører må vente». NVE mente videre at ressursituasjonen i den konkrete saken ikke kunne forsvare tidsbruken på nærmere seks måneder før det ble igangsatt analyser av om det var driftsmessig forsvarlig med tilknytning.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ NVE-sak 201903448-6.

¹⁰⁷ NVE-sak 201903448-6 gjaldt tilknytning av forbruk, men NVE viste til at en «tilsvarende plikt ved tilknytning av forbruk må innfortolkes i energiloven § 3-4, noe som også er forutsatt i forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s 37». Dermed har vedtaket relevans for forståelsen av tilknytningsplikten ved produksjon.

Vedtaket gir veiledning når det gjelder forståelsen av begrepet «uten ugrunnet opphold», jf. NEM § 3-3. Oppsummert gjelder vilkåret for alle de ulike stegene i tilknytningsprosessen. Nettselskapet må vise til konkrete forhold som kan begrunne et opphold i gjennomføringen. Ressurshensyn kan begrunne opphold i «kortvarige perioder», slik det fremgår av vedtaket.

Spørsmålet blir så om dette stiller seg annerledes i bedømmelsen av om nettselskapet har opptrådt erstatningbetingende i tilknytningsprosessen, jf. skl. § 2-1.

Ressurshensyn fremheves ofte som et sentralt moment i fastleggelsen av skadevolders aktsomhetsplikt. Det følger av ordlyden i skl. § 2-1 og er lagt til grunn i rettspraksis.¹⁰⁸ Hensynet ble fremhevet i TALST-2014-79595, der det ble vektlagt av retten at Helgeland Kraft var et «stort kraftselskap med betydelige ressurser». Hensynets nærmere betydning fremgår likevel ikke av dommen.

Forarbeidene til skadeserstatningsloven drøfter betydningen av ressursmangler.¹⁰⁹

Forarbeidene la til grunn at passusen om at «hensyn tas til de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt» skulle åpne for å lempe det offentliges ansvar for kontroll- og servicevirksomhet, og der skaden skyldes ressursmangel.¹¹⁰

Det følger av Statsansvarsutredningen, NUT 1958:8, side 24 at en ved vurderingen av forsvarligheten av en handling «alltid må bringe på det rene hvor store økonomisk ressurser de bevilgende myndigheter har stillet til rådighet for den institusjon som har fremkalt den inntrufne skade».¹¹¹ Uttalelsen er myntet på Stortinget som bevilgende myndighet, og synspunktet er i første rekke at der kommuner og andre offentlige etater ikke er tildelt tilstrekkelig midler, skal ikke domstolene idømme erstatningsansvar. Det ville innebære en form for forsvarlighetssensur av Stortingets disposisjoner.¹¹²

Uttalelsen er også treffende for vår problemstilling da nettselskaper er underlagt klare ressursmessige begrensninger som følge av NVEs kontroll med inntektene, jf. kontrollforskriften del IV.

Ved brudd på tilknytningsplikten vil utilstrekkelige ressurser dermed være et forhold som er relevant i uaktsomhetsvurderingen, jf. skl. § 2-1. Nettselskapenes inntekter og midler er

---

¹⁰⁸ Se eksempelvis Rt. 2002 s. 253 (side 265).

¹⁰⁹ Se særlig Statsansvarsutredningen, NUT 1958:8, s. 20-21 om betydningen av ressursmangel.

¹¹⁰ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 229 flg.

¹¹¹ NUT 1958:8 *Utkast med motiver til lov om Statens og kommunenes erstatningsansvar*.

¹¹² Statsansvarsutredningen, NUT 1958:8, s. 20 flg.

imidlertid regulert med det formål å sikre effektiv drift av nettene.¹¹³ Der de manglende ressursene skyldes ineffektiv drift synes det nærliggende å anse brudd på tilknytningsplikten som erstatningsbetingende uaktsomhet. Hagstrøm og Stenvik mener dette generelt må gjelde der tilgjengelige ressurser brukes uforsvarlig.¹¹⁴ I Rt. 1991 s. 954 (Spanor) som gjaldt Forbrukerombudets kontroll med reisearrangører kom Høyesterett til at det ikke forelå ansvar og viste til at Forbrukerombudet «hadde mange oppgaver og en relativt beskjeden stab. Han kunne ikke overkomme alt» (s. 959). Dersom den manglende kontrollen derimot skyldes uforsvarlig bruk av tilgjengelige midler er det nærliggende å anta at staten ville blitt holdt ansvarlig.¹¹⁵

Videre er det i teorien fremholdt at det er rimelig med ansvar der det offentlige *burde* satt i verk andre og mindre kostnadskrevende tiltak.¹¹⁶ Der slike «surrogathandlinger» vil være en tilfredsstillende løsning må det kunne forventes at de gjennomføres.

For nettselskaper har likevel midlertidige løsninger i praksis i liten grad vært godtatt. Synspunktet er at kraftprodusenter skal være sikret en reell tilgang til nettet, og det har ikke vært akseptert avtaler med vilkår om produksjonsbegrensninger.¹¹⁷ Med dette utgangspunktet kunne det vanskelig tenkes at mangelfull overholdelse av plikten kunne avhjelpes ved midlertidige tiltak av nettselskapene. Dette er det imidlertid åpnet for ved lovendring som trådte i kraft 1. november 2019.¹¹⁸ I forlengelsen av EUs tredje energimarkedspakken ble det inntatt i NEM § 3-3 tredje ledd at «[e]t nettselskap og en produsent kan inngå en avtale om tilknytning med vilkår om produksjonsbegrensning».

Adgangen til å inngå avtaler med vilkår om produksjonsbegrensninger ble blant annet begrunnet med et ønske om å åpne for mer fleksible løsninger.¹¹⁹ En slik avtale vil kunne avhjelpe brudd der ressurs hensyn ellers kunne begrunne fritak for ansvar.

I forlengelsen av ressursbetraktningene er det nødvendig å se hen til forarbeidene til skl. § 2-1 og henvisningen til at visse offentlige service- og kontrollvirksomheter også kan være

---

¹¹³ Se kontrollforskriften § 1-1.

¹¹⁴ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 230.

¹¹⁵ Se Rt. 1970 s. 1154 (Tiranna) hvor det ble vist til rammen bevilgningene fra Stortinget satte for hva som kunne kreves av fyrvesenet (s. 1156).

¹¹⁶ Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 230.

¹¹⁷ Dette fremgår av gjennomgangen av gjeldende rett i høringsnotatet til Olje- og energidepartementet, *Forslag til ny forskrift om netregulering og energimarkedet (...)*, s. 33 flg.

¹¹⁸ Lov 25. mai 2018 nr. 21 om endringer i energiloven (tredje energimarkedspakke).

¹¹⁹ Jf. høringsnotatet til Olje- og energidepartementet s. 34.

undergitt en lempeligere norm. Problemstillingen er om det er forhold ved virksomheten til nettselskapene som tilsier at det må gjelde en lempeligere norm for dem. Dette er beslektet med spørsmålet om ressurs hensyn. Problemstillingen har vært behandlet gjentatte ganger i domstolene.¹²⁰

I Spanor-dommen er synspunktet om en lempelig norm tillagt «vesentlig vekt» av førstvoterende (side 958). Det sentrale synes å ha vært at det gjaldt en «svikt i offentlige kontrollordninger som er innført i borgernes interesse» (side 958), det vil si en form for service virksomhet. I Furunkulose-dommen var det og avgjørende for flertallet i Høyesterett at «[v]etrinærmyndighetenes oppgaver etter fiskesykdomsloven (...) ikke [var] naturlig å se under synsvinkelen service - eller bistand». En lempeligere aktsomhetsnorm kunne dermed ikke legges til grunn.

Utstrekningen av det som er betegnet som en standardregel, ble på lang vei avklart i Rt. 2000 s. 253 (Asfaltkant).¹²¹ Vegvesenet ble holdt ansvarlig for en ulykke der en motorsyklist omkom. Flertallet ga følgende uttalelse om standardregelens saklige virkeområde:

«I teorien er det blitt fremholdt at det ved vurderingen av om det for offentlig kontroll- bistands – og servicevirksomhet skal anvendes en midlere norm, må skilles mellom skader som skyldes unnlater av å forebygge eller avverge skader fra en skaderisiko som truer fra naturens side eller som er skapt av andre, og skader som skyldes aktive handlinger fra det offentliges side (...) Jeg er enig i at det må foretas en slik sontring.»

I teorien er regelens anvendelsesområde knyttet til unnlater av å avverge skader fra risiko som truer utenfra eller som er skapt av andre.¹²² Det kan sluttet fra disse kildene at en grunnforutsetning for at standardregelen skal gjelde for nettselskaper må være at de kan anses å utøve en slags offentlig kontroll- eller servicevirksomhet og at risikoen for tap er skapt av andre eller stammer fra naturlige forhold.

Skadeserstatningslovens forarbeider peker blant annet på virksomheter som fyr – og merkevesenet, losvesenet, havnevesenet, sjøkartverket, veivesenet, trafikkkontrollen for fly, værvarslingstjenesten og skipskontrollen som eksempler på hvor en slik norm kan gjelde.¹²³

---

¹²⁰ Se blant annet Rt. 1991 s. 954, Rt. 1992 s. 453 og Rt. 2000 s. 253.

¹²¹ Se f.eks. Hagstrøm og Stenvik (2014) s. 236.

¹²² Ibid. s. 237.

¹²³ Ot.prp. nr. 48 (1965-1966) s. 60 flg.

Et av flere fellestrekk mellom de ulike virksomhetene forarbeidene fremhever er at de er undergitte visse plikter til å bistå ved behov, jf. eksempelvis kravet om varsel ved farlige værforhold i forskrift om flyværtjeneste § 21.¹²⁴ Mangel på slik plikt til å agere ble tillagt vekt av førstvoterende i Rt. 1999 s. 1517 (Selbusjøen). I saken ble staten holdt ansvarlig for å ha redusert fiskebestanden i en innsjø som følge av at det var sluppet ut et krepsdyr som var ment å bedre fiskebestanden. Førstvoterende vurderte hva slags norm som skulle legges til grunn, og uttalte at Miljødirektoratet ikke kunne «påberope seg å ha hatt noen plikt til å handle. Det var på eget initiativ direktoratet fremmet sitt forslag». Dette var et av flere momenter som tilsa at det ikke var grunnlag for en lavere aktsomhetsterskel.¹²⁵

Når enl. § 3-4 statuerer en forholdsvis klar handleplikt for nettselskapene, kan dette derfor tas til inntekt for å anlegge en noe mildere aktsomhetsnorm. Rettskildebildet er imidlertid ikke entydig. I Rt. 2012 s. 146 ble det lagt til grunn at en skole ikke kunne anses som noen servicevirksomhet grunnet barns lovfestede rett til skolegang.¹²⁶

Til tross for enkelte likheter mellom nettselskaper og de typer av virksomhet som er fremhevet i forarbeidene, er det flere forhold som taler mot å oppstille en tilsvarende mild norm for nettselskapenes aktsomhet. Det kan blant annet pekes på at det primære ansvaret for kontroll og koordinering i nettsektoren er tillagt NVE og Statnett.¹²⁷ Videre driver nettselskapene en betydelig økonomisk virksomhet innenfor energiområdet, og de må forventes å opptre som en profesjonell part innenfor områdene de er pålagt oppgaver og plikter.

Videre er risikoen for tap overhengende der nettselskaper ikke oppfyller sine lovpålagte plikter. Risikoen for tap vil i første rekke skyldes enten manglende planlegging, oppfølging eller manglende investeringer fra nettselskapet. Det vil med andre ord ikke skyldes «ytre» forhold fra naturen eller tredjepersoner.

Det må derfor anses klart at det ikke er grunnlag for å oppstille en lempeligere norm for nettselskapenes aktsomhet, jf. skl. § 2-1.

---

¹²⁴ Forskrift 28. januar 2008 nr. 81 om flyværtjeneste.

¹²⁵ Rt. 1999 side 1517 s. 1530.

¹²⁶ Rt. 2012 s. 146 avsnitt 28.

¹²⁷ Det kan reises spørsmål om en lempeligere norm kan gjelde for Statnett på grunn av kontrollansvaret deres, men det faller utenfor oppgavens rammer å drøfte dette særskilt.

Når det ikke er grunnlag for å statuere en lempelig norm for nettselskapene må det spørres om det er trekk ved virksomheten til nettselskapene som kan tale for å ilegge en strengere norm. I så hensende synes nettselskapenes rolle som monopolist særlig relevant å vurdere nærmere. En monopolist har ingen konkurrenter å ta hensyn til i deres daglige virke, og styres derfor ikke av noen risiko for kundeflukt. Fra kraftprodusentenes ståsted innebærer det at de ikke har noen reelle alternativer og må forholde seg til nettselskapet uavhengig av deres preferanser. Mangelen på konkurrenter som produsentene kan gå til ved sviktende etterlevelse av enl. § 3-4 a gir nettselskapene få incentiver til å følge opp plikten på best mulig måte. Et strengt ansvar for å utføre de faktiske oppgavene som plikten pålegger vil dermed kunne gi incentiver til forsvarlig oppfølging.

Tilsvarende betraktninger synes og å ligge til grunn bak rettens vurdering i TALST-2014-79595. Retten uttalte at det kan være grunn til å oppstille en streng aktsomhetsnorm for nettselskaper. Retten baserte dette på en vitneforklaring fra administrerende direktør hos produksjonsselskapet, som forklarte at:

«(...) samarbeidet med nettselskap [var] helt avgjørende for realisering av småkraftprosjekt. Herunder viste Husebø til at realisering av slike prosjekter krever en helt annen tilnærming til fremdrift og kostnadsfokus enn hva større kraftselskap normalt har. Husebø brukte i sin forklaring begrep som at utbyggere var "prisgitt" nettselskap som monopolist på kraftnett».

Retten la dermed klar vekt på nettselskapets monopolposisjon og på styrkeforholdet mellom partene. Slike momenter relevans følger og av høyesterettspraksis. I Rt. 1998 s. 761 ble det vist til styrkeforholdet mellom banken og skadelidte i bedømmelsen av hvilken rettslig norm hendelsesforløpet skulle vurderes opp mot.¹²⁸ Høyesterett viste til at det i bedømmelsen måtte vektlegges at «banken er en utpreget profesjonell part, men også Hansen er en erfaren mann fra næringslivet, som må vurdere risikoen i det han driver med.» (s. 772). Det at kraftprodusenter er næringsdrivende begrenser derfor vekten av argumentet noe.

Likevel synes hensynet til å sikre effektiv etterlevelse av tilknytningsplikten, samt partenes interne styrkeforhold å tale for å oppstille en streng aktsomhetsnorm for nettselskapene.

---

¹²⁸ Saken gjaldt ansvar i kontraktsforhold, men som nevnt i kapittel 2 er det relasjonen mellom nettselskap og produsent av en slik karakter at avgjørelsen likevel synes relevant.

Oppsummert er det ikke grunnlag for å oppstille noe lempelig norm etter skl. § 2-1, tvert imot er det enkelte forhold som heller taler for å anvende en streng norm for nettselskapene.

4.4.3 Aktsomhetsplikten for netteiers faglige vurderinger

Enl. § 3-4 a innebærer videre at nettselskapene må foreta en rekke vurderinger underveis i prosessen fram mot tilknytningen. Eksempelvis utløses investeringsplikten der det er «nødvendig» for å knytte produksjonsanlegget til kraftnettet. Hva som er «nødvendig» avhenger av om det er «driftsmessig forsvarlig» å knytte en produsent til nettet, jf. NEM § 3-3 annet ledd. Et annet eksempel er at fritak fra tilknytningsplikten kun gjelder der nettselskapet mener prosjektet ikke er «samfunnsmessig rasjonelt», jf. enl. § 3-4 a (2).

Problemstillingen her er hva slags rom for feilvurderinger nettselskapene har før det kan gi grunnlag for erstatningsansvar, jf. skl. § 2-1.

NEM § 3-3 og kravet om at prosessen mot tilknytning skal skje uten «ugrunnet opphold» sikrer produsentene mot rene unnlatelser og at tilknytningen blir nedprioritert av nettselskapet. Deres reelle tilgang til kraftnettet er likevel avhengig av hvilke konklusjoner nettselskapene trekker i løpet av tilknytningsprosessen. Dersom nettselskapet mener det ikke er «driftsmessig forsvarlig» å koble et produksjonsanlegg til nettet før det foretas investeringer i nettanlegget, vil dette kunne utsette tilknytningen betraktelig. Hensynet til produsentene isolert tilsier dermed at nettselskapene er undergitt krav til forsvarlig behandling, og et mulig erstatningsansvar der vurderingene er mangelfulle.

Samtidig må det tas hensyn til at det ofte er komplekse økonomiske og tekniske vurderinger nettselskapene må foreta. Eksempelvis viser forarbeidene at vurderingen av hva som er «driftsmessig forsvarlig» etter NEM § 3-3 (4) beror på om tilknytningen gir akseptable virkninger ut i fra en «teknisk faglig vurdering» av nettet.¹²⁹ Hensynet til nettselskapene som beslutningstakere tilsier derfor at ikke alle feilvurderinger eller suboptimale løsninger kan utløse erstatningsansvar.

Illustrerende for problemstillingen er saksforholdet i TALST-2014-79595. Utbyggeren mente at nettselskapet hadde brutt tilknytningsplikten blant annet gjennom valg av nettløsning. Det forelå tre aktuelle påkoblingsløsninger for tilknytningen, og retten bemerket at valget

---

¹²⁹ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 35.

nettselskapet foretok «fremstår som hovedårsaken til at nettilknytningen ble forsinket, jf. størrelsen på trafoanlegget som måtte etableres (...)».

Likevel mente retten at nettselskapet måtte tilkjennes et betydelig handlingsrom ved valg av løsning i en erstatningsrettslig sammenheng. Samtidig understreket retten at valget hadde som konsekvens at aktsomheten til selskapet for gjennomføringen skjerpes. Dette skyldtes at valget økte risikoen for at kraftverkene stod uten tilgang til nettet når de ble satt i drift.

Sammenfattet innebærer hensynet til kraftprodusentene og deres rett på adgang til kraftnettet at visse krav kan stilles til nettselskapene. Likevel tilsier hensynet til nettselskapene at de må ha et visst handlingsrom før det er tale om erstatningsansvar. Dette samsvarer på lang vei med uttalelsene i TALST-2014-79595, hvor nettselskapene ble tilkjent et *betydelig handlingsrom*.

I mangel av øvrige rettskilder er nærliggende å se hen til rettspraksis fra tilgrensende sektorer, som for eksempel telekommunikasjonssektoren.¹³⁰ Dette skyldes konkurransesituasjonen i telesektoren hvor netteier (her Telenor) har en monopollignende stilling.¹³¹ Dette har skapt behov for å gi andre aktører tilgang til Telenors mobilnett. Hjemmel for å pålegge dette finnes i ekomloven.¹³²

I LB-2015-23344 var Telenor ilagt en plikt med hjemmel i ekomloven § 4-7. Bestemmelsen gir myndighetene kompetanse til å pålegge en tilbyder med «sterk markedsstilling» å tilby samband og tilgang til eksterne brukere. Spørsmålet var om selskapet var ansvarlig ved å ha brutt plikten som fulgte av enkeltvedtaket, og derfor erstatningsansvarlig overfor selskapet som var gitt tilgang til mobilnettet. Dommens overføringsverdi ligger i rettens drøftelser rundt Telenors uaktsomhetsansvar.

Spørsmålet for lagmannsretten var om Telenor kunne klandres for å ikke ha hatt tilstrekkelig kunnskap om detaljene i plikten til ikke-diskriminering mellom eksterne virksomheter. Retten viste til at det gjaldt brudd på en rettsregel der spørsmål om skadevolder kan klandres ikke inngår som et element i vurderingen av om rettsregelen er brutt. Retten fremholdt at ved slike regler utgjør pliktbrudd i prinsippet bare ett av flere momenter i skyldansvarvurderingen.

---

¹³⁰ Med dette siktes det til sektoren for elektronisk kommunikasjon hvor nettet formidler elektronisk kommunikasjon.

¹³¹ Falch (2004) s. 57.

¹³² Lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon.

Retten mente Telenor ikke hadde handlet erstatningbetingende uaktsomt, og fremholdt at der en «handleplikt beror på skjønnsmessige vurderinger der det er uklart hvilken tilnærming som er den riktige, må det være rom for å trå feil uten at feilen utløser erstatningsansvar.»

Dommen har begrenset rettskildevekt, men uttalelsen gir veiledning når det gjelder fastleggelsen av nettselskapers erstatningsansvar for de skjønnsmessige vurderingene. Det er etablert at enl. § 3-4 a inneholder en handleplikt, men hvor enkeltheter av plikten beror på tilsvarende skjønnsmessige vurderinger. Rekkevidden av dommens betydning er imidlertid uklar. Dette skyldes blant annet at pliktens innhold fulgte av lov, men var presisert i et enkeltvedtak. Det kan innvendes at det må legges en annen terskel til grunn ved forståelsen av enkeltvedtak enn det som gjelder for tilknytningsplikten som fremgår av lov og forskrift.

Fastleggelsen av ansvaret synes uansett å måtte ta utgangspunkt i den konkrete vurderingen som nettselskapet er pålagt å foreta. Om den er skjønnsmessig er det nærliggende å undersøke om det eksisterer forvaltningspraksis eller andre kilder som klargjør innholdet. Et eksempel er nettselskapers adgang til å søke om fritak fra tilknytningsplikten. Vilkåret er at prosjektet ikke er «samfunnsmessig rasjonelt», jf. bestemmelsens annet ledd. Forarbeidene peker på at både kostnads- og nytteelementer som kan verdsettes i kroner og de som ikke kan verdsettes, eksempelvis miljøvirkninger, må inngå i vurderingen. Det vises til andre momenter som visuelle virkninger, påvirkning av biologisk mangfold, ringvirkninger i regionalt næringsliv og prosjektets betydning for friluftsliv og turisme.¹³³ De opplistede momentene er svært skjønnsmessige og dette tilsier at nettselskapene har et betydelig skjønn i sine vurderinger.

Reglene om forvaltningens ansvar for uriktig lovforståelse kan også gi veiledning.

Forvaltningens rom ved lovtolkning er i stor grad utviklet gjennom rettspraksis. I Rt. 2010 side 291 (Vangen) oppsummerte førstvoterende gjeldende rett for når det foreligger erstatningsbetingende uaktsomhet. Førstvoterende viser til at grensen opptrukket i rettspraksis innebærer at «forvaltningens lovtolkning må ha vært unnskyldelig for at den skal frita det offentlige for ansvar», jf. avsnitt 34. Denne grensedragningen for erstatningsansvar begrunnes med at der hvor lovtolkningen byr på forstandig tvil vil borgerne sjeldent ha et beskyttelsesverdig grunnlag for å innrette seg på en bestemt tolkning, jf. samme avsnitt.

Nettselskapenes oppgaver med å fremme et effektivt energimarked tilsier en viss likhet med annen utøvelse av forvaltningsmyndighet, jf. kapittel 4.2 ovenfor. Dette taler for at en

---

¹³³ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 25.

tilsvarende terskel er relevant for vurderingen av nettselskapenes aktsomhetsplikt. Videre synes denne skranken å oppstille en rimelig ansvarsfordeling som i stor grad tar høyde for hvor mye tvil den enkelte avgjørelse er beheftet med.

Synspunktet om forvaltningens lovtolkning bygger på at staten som regelprodusent er nærmest til å tolke reglene riktig. Dette hensynet slår ikke fullt inn når det er kommuner og underliggende organer som har tolket feil, men det trekkes ingen slike distinksjoner i Vangendommen.¹³⁴ Tilsvarende er nettselskaper klart nærmest å ha en korrekt forståelse av de faktiske forhold som kan tale for eller imot at det er «driftsmessig forsvarlig» å knytte ny produksjon til nettet. Det kan her vises til nettselskapers omfattende registerings- og rapporteringsplikter etter kapittel 2A i forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet (leveringskvalitetsforskriften).¹³⁵ Nettselskapene er med andre ord pålagt ved lov å ha kontroll over nettene som er aktuelle for tilknytning. Adgangen til informasjon om de faktiske forhold og kompetansen de besitter setter dem i en særposisjon når det gjelder å foreta de aktuelle vurderingene etter enl. § 3-4 a.

5. AVSLUTNING

Behovet for å lovfeste en tilknytningsplikt for nettselskapene er et av temaene behandlet i denne fremstillingen. Vedtakelsen av enl. § 3-4 a skyldtes ønsket om å oppnå målsettingen om økt utbygging av fornybar energi, og å sikre bedre realisering og koordinering av samfunnsøkonomiske prosjekter.

De ulike hensynene som begrunnet vedtakelsen av enl. § 3-4 a gjenspeiles i de ulike, og til dels omfattende pliktene som bestemmelsen ilegger nettselskapene. Foruten tilknytningsplikten er nettselskapene underlagt offentlig kontroll, med sanksjonsmuligheter i energiloven kapittel 10.

De privatrettslige virkningene mellom produsenter og nettselskapene er ikke nærmere utredet i forbindelse med enl. § 3-4 a. En mer helhetlig vurdering av disse spørsmålene virker ønskelig grunnet en rekke forhold. Enkelte av disse vil behandles nedenfor.

---

¹³⁴ Hagstrøm Stenvik (2014) mener det heller ikke bør ha erstatningsrettslig betydning hvorledes det offentlige velger å organisere sin myndighetsutøvelse og viser til at Vangendommen er prinsipiell i sin tilnærming på side 258.

¹³⁵ Forskrift 30. november 2004 nr. 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet.

Et erstatningsansvar innebærer å plassere risikoen for et oppstått tap. Enl. § 3-4 a går langt i å oppstille strenge og omfattende plikter for nettselskapene uten at den nærmere risikoplasseringen mellom aktørene i markedet er avklart. Risikobetraktninger spiller en stor rolle når investeringsbeslutninger skal tas, og en nærmere avklaring av risikoplasseringen kunne bidratt til økt trygghet blant investorer. Behovet for forutsigbarhet påpekes også i forarbeidene, hvor det heter at «[i]nvesteringer i energisektoren trenger stabile og langsiktige rammer».¹³⁶

Videre er sammenhengen med de offentlige sanksjonsmulighetene i energiloven kapittel 10 uklar. Det kan reises spørsmål om sanksjonshjemlene i kapittel 10 er ment å være uttømmende, eller om private erstatningssøksmål skal tillates. Å åpne for erstatningskrav kan og kreve en nærmere koordinering mellom forvaltningen og domstolene, slik Rt. 2015 s. 276 (Bori) problematiserer. Hvilken preventiv virkning slike erstatningskrav kan ha, og om slike søksmål kan sikre bedre etterlevelse av tilknytningsplikten er uklarheter som begrunner en nærmere utredning.

En følge av at ansvarsspørsmålet ikke er nærmere drøftet, er at man ved vurderingen av erstatningsansvaret faller tilbake på mer alminnelige erstatningsrettslige synspunkter. Disse utledes av høyesterettspraksis, hvor integritetskrenkelser tradisjonelt har stått i sentrum.¹³⁷ Rettstilstanden ved rene formuestap er mer usikker, og anvendelsen av mer alminnelige erstatningsrettslige prinsipper på rene formuestap innenfor energisektoren er utfordrende.

Om et ansvar springer ut av plikten alene, eller om det må forankres i uaktsomhetsansvaret er eksempler på slike utfordringer. Der ansvar forutsetter skyld er tilknytningspliktens betydning for fastleggelsen av aktsomhetsnormen uklar. Enkelte forarbeidsuttalelser gjør det vanskelig å trekke noen klare slutninger om hva slags aktsomhetskrav som gjelder. Bestemmelsens ordlyd, med støtte i forarbeidene, viser hvordan plikten var ment å ha en sektorovergripende effekt som strekker seg utover ivaretagelsen av den enkelte produsent. Regelens utforming og målsetting gjør den derfor uegnet å bygge opp en klar aktsomhetsnorm rundt.

Samtidig er det et behov for å se erstatning som sanksjonsmiddel i sammenheng med inntektsreguleringen til nettselskapene. Inntektsreguleringen til er ment å balansere hensynet

---

¹³⁶ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 15.

¹³⁷ Bjarte Thorson, «Leder: De rene formuestapene som en ny æra i erstatningsretten», *Tidsskrift for erstatningsrett* 2010 s. 117-120, s. 117.

til kostnadseffektivitet og risiko for netteier.¹³⁸ Et erstatningsansvar ved forsinkelser innebærer en potensiell stor risiko for netteiere, uten at tapet trolig kan pulveriseres gjennom nettleien heller.¹³⁹

Om adekvansreglene er egnet til å avgrense et eventuelt ansvar for nettselskapene er også uklart. Fremstillingen har fokusert på produsentens inntektstap, men dagens manglende regulering etterlater samtidig tvil om hvilke tap som er adekvate i forhold til et brudd på tilknytningsplikten. Et spørsmål er om ansvaret burde være begrenset til direkte merkostnader som produsentene påføres ved forsinket tilknytning, eller om tapt salg av kraft også skal inkluderes. Det er også vesensforskjeller mellom ulike produksjonsanlegg. Der et vannkraftverk vil kunne fylle opp magasinene i en viss periode dersom tilknytningen uteblir, og på denne måten unngå tap, vil tapssituasjonen for et vindkraftverk oppstå umiddelbart.

Forarbeidene understreker at det fremover vil bli et økende behov for nettinvesteringer. Dette skyldes aldrende nett, mer ekstremvær og økt utbygging av kraft fra fornybare kilder.¹⁴⁰ Det påpekes at disse forholdene gjør det nødvendig å se på den samlede reguleringen av kraftnettet for å sikre at reguleringen er hensiktsmessig og gir de rette incentivene til nettselskapene.¹⁴¹ Erstatningsrettens rolle fremstår i den forbindelse som en nødvendig komponent i en slik samlet vurdering. Dette begrunner etter mitt syn en nærmere utredning av ansvarsforholdet mellom partene, hvor siktemålet bør være å lovfeste erstatningsansvaret.

Tilknytningsplikten etter enl. § 3-4 a går også betraktelig lengre enn lignende reguleringer i andre nettbundne sektorer.¹⁴² Utformingen av enl. § 3-4 a gir produksjonsanlegg en rett til nettilknytning såfremt prosjektet er samfunnsøkonomisk rasjonelt. Til sammenligning fremstår ekomloven § 4-7, hvor hovedtrekkene fremgår av lovbestemmelsen, mens detaljene utformes i vedtaket, som en regulering som gir enkelte fordeler.

Sektorregulering av tilknytningsplikten ved lov og forskrift slik man har valgt etter energiloven kan bidra til økt forutberegnelighet og mer effektiv håndhevelse av regelverk enn der sektorreguleringen hjemler fastsetting av pliktene gjennom enkeltvedtak.¹⁴³ Falch (2004)

---

¹³⁸ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 17.

¹³⁹ Se gjennomgangen i kapittel 4.2.

¹⁴⁰ Ot.prp. nr. 62 (2008-2009) s. 18.

¹⁴¹ Ibid. s. 15.

¹⁴² Se gjennomgangen i kapittel 2.3.3.

¹⁴³ Falch (2004) s. 214.

mener at utstrakt bruk av enkeltvedtak kan innebære at investeringsviljen blir svakere og nye aktører mer forsiktig.¹⁴⁴

Samtidig har gjennomgangen vist at lovfestingen av tilknytningsplikten i enl. § 3-4 a har gitt opphav til usikkerhet i erstatningsrettslig sammenheng, både om pliktens faktiske innhold, og om pliktens relevans i vurderingen av ansvarsgrunnlag. Reguleringen av plikten i form av enkeltvedtak vil i større grad kunne ta høyde for særlige omstendigheter i den enkelte sak, slik at plikten tilpasses aktørens konkrete behov. En mer konkret fastleggelse av pliktens innhold vil gjøre det enklere å etterleve plikten, og spørsmål om erstatningsansvar som sanksjon ved brudd kan bli mindre fremtredende.

---

¹⁴⁴ Ibid. s. 215.

Litteraturliste

Norske lover

Forvaltningsloven	Lov 10. februar 1967
Skadeserstatningsloven	Lov 13. juni 1969 nr. 26.
Energiloven	Lov 29. juni 1990 nr. 50.
Petroleumsloven	Lov 29. november 1996 nr. 72
Vannressursloven	Lov 24. november 2000 nr. 82
Ekomloven	Lov 4. juli 2003 nr. 83
Plan- og bygningsloven	Lov 27. juni 2008 nr. 71
Havenergiloven	Lov 4. juni 2010 nr. 21
Lov om endringer i energiloven	Lov av 25. mai 2018 nr. 21

Forskrifter

Energilovforskriften	Forskrift 7. desember 1990 nr. 959
Kontrollforskriften	Forskrift av 11. mars 1999 nr. 302
Leveringskvalitetsforskriften	Forskrift 30. november 2004 nr. 1557
Flyværtjenesteforskriften	Forskrift 28. januar 2008 nr. 81
NEM-forskriften	Forskrift 24. oktober 2018 nr. 1413

Forarbeider

NUT 1958: 8	Utkast med motiver til lov om Statens og kommunenes erstatningsansvar
-------------	---

St.meld. nr. 32 (1997-98)	Om offentlighetsprinsippet i forvaltningen,
Ot.prp. nr. 43 (1989-1990)	Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (Energiloven)
Ot.prp. nr. 56 (2000–2001)	Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m.
Ot.prp. nr. 62 (2008-2009)	Om lov om endringer i energiloven

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 1970 s. 1154

Rt. 1978 s. 521

Rt. 1980 s. 1299

Rt. 1981 s. 462

Rt. 1987 s. 1495

Rt. 1991 s. 954

Rt. 1992 s. 64

Rt. 1992 s. 453

Rt. 1998 s. 761

Rt. 1999 s. 1517

Rt. 2000 s. 253

Rt. 2001 s. 1062

Rt. 2002 s. 253

Rt. 2002 s. 654

Rt. 2005 s. 65

Rt. 2005 s. 416

Rt. 2006 s. 1519

Rt. 2007 s. 425

Rt. 2010 s. 24

Rt. 2010 s. 291

Rt. 2012 s. 146

Rt. 2015 s. 276

Lagmannsrettene

LB-2015-23344

LG-2016-16381

Tingrettene

TALST-2014-79595

Vedtak fra NVE

NVE-sak, referanse: 201502919-7 *Vedtak i uenighets sak - vilkår i tilknytningsavtale*

NVE-sak, referanse: 201903448-6 *Vedtak om at Statnett har brutt tilknytningsplikten og utsatt frist for å bli omfattet av overgangsregel for anleggsbidrag*

NVE-sak, referanse: 201502919-7 *Vedtak om at Statnett har brutt tilknytningsplikten og utsatt frist for å bli omfattet av overgangsregel for anleggsbidrag*

Litteratur

Bøker

- Graver
Graver, Hans Petter, «Vanlig juridisk metode? Om rettsdogmatikken som juridisk sjanger», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2008, s. 149-178
- Hagstrøm og Stenvik
Viggo Hagstrøm og Are Stenvik, *Erstatningsrett*, Universitetsforlaget 2014
- Thorson
Bjarte Thorson, *Erstatningsrettslig vern for rene formuestap*, Gyldendal 2011
- Ulf Hammer
Ulf Hammer, *Investeringer i kraftproduksjon og nett*, 1. utgave Universitetsforlaget 2007
Ulf Hammer, *Tilrettelegging av kraftmarkedet*, Cappelen Damm Akademisk 1999
- Wilhelmsen og Hagland
Trine-Lise Wilhelmsen og Birgitte Hagland, *Om erstatningsrett*, Universitetsforlaget 2017

Artikler

- Bjørnebye
Bjørnebye, Henrik, «Erstatningsansvar for nettselskapers kostnader ved strømbrydd», *Tidsskrift for Erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2014, s. 169-200
- Bjørnebye, Henrik, «Universitetsforlaget Jens Naas-Bibow, Gunnar Martinsen m.fl.: Energiloven med kommentarer, 2. utg., Gyldendal, Oslo 2011. 344 s», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2012, s. 244-247

- Hagstrøm Hagstrøm, Viggo, «Culpanorm og skrevne adferdsnormer. Lover, forskrifter og interne instruksers betydning for culpavurderingen», *Tidsskrift for rettsvitenskap* 1980 s 292-366
- Hjelmeng Hjelmeng, Erling, «Hanekleiv-dommen – erstatningsrett i villrede?» *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2011, s. 69-83
- Hjelmeng, Erling, «Interessevern og rene formuesskader – i lys av Rt-2007-425», *Tidsskrift for erstatningsrett* 2007 s. 169-180
- Kinander Kinander, Morten, «Utviklingen av det objektive ansvaret, eksemplifisert ved bostyreransvaret» *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2015 s. 47-75
- Lange-Nielsen Lange-Nielsen, Trygve, «Formueskrenkelser som erstatningsrettens mørke fastland», *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett* 2012 s. 5-14
- Lie Lie, Markus, «Objektivt ansvar for uriktig offentlig myndighetsutøving?» *Lov og Rett* 2012 s. 407-423
- Nygaard Nygaard, Nils, «Skadebot for bortfall av forventa gode», *Rett og toleranse: Festskrift til Helge Johan Thue* s. 787-799
- Nygaard, Nils, «Plassering av tvilsrisiko for hypotetisk årsak», *Lov og Rett* 2000 s. 515-542
- Thorson Thorson, Bjarte, «De rene formuestapene som en ny æra i erstatningsretten», *Tidsskrift for erstatningsrett* 2010 s. 117-120

Publikasjoner

- *Investeringsplikt? Nett – Produksjon. Utredning fra NVE arbeidsgruppe. Norges vassdrags og energidirektorat 2007. (Tilgjengelig ved forespørsmål til NVEs arkivtjeneste).*
- *Høringsnotat: Forslag til ny forskrift om nettregulering og energimarkedet, samt endringer i energilovforskriften, forskrift om kraftomsetning og netjtjenester, forskrift om kontroll av nettvirksomhet, forskrift om systemansvaret i kraftsystemet, forskrift om leveringskvalitet i kraftsystemet, forskrift om rapporteringsplikt for kraftleveringsavtaler, forskrift om energiutredninger og forskrift om planlegging og gjennomføring av rekvisisjon av kraft og tvangsmessige leveringsinnskrenkninger ved kraftrasjonering (tredje energimarkedspakke). Olje og energidepartementet – kan leses her:*
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6ea2b5407c3142a7ac8c221dee7247a2/horingsnotat-1-1975313.pdf>

